

Ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning

Förslag till framställning av statistik och analys

Ekonomisk jämställdhet bland personer med funktionsnedsättning Förslag till framställning av statistik och analys

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Avdelningen för social statistik och analys
701 89, Örebro
010-479 40 00

Förfrågningar Carolina Nordström
+46 (0)10 479 65 42
carolina.nordstrom@scb.se

Susanne Zander
+46 (0)10 479 41 19
susanne.zander@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:
Källa: SCB, Ekonomisk jämställdhet bland personer med
funktionsnedsättning Förslag till framställning av statistik och analys

Economic equality between women and men with disabilities

Producer Statistics Sweden, Statistics
Sweden, Social Statistics and
Analysis
SE-701 89 Ö Örebro, Sweden
+46 10 479 40 00

Enquiries Carolina Nordström
+46 (0)10 479 65 42
Carolina.nordstrom@scb.se

Susanne Zander
+46 (0)10 479 41 19
susanne.zander@scb.se

You may copy and otherwise reproduce the contents in this publication.
However, remember to state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, Economic equality between women and men
with disabilities

ISSN: 0000-0000 (Online)
URN:NBN:SE:SCB-2024-LEOVRBR2407_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

SCB har under 2024 redovisat resultat från två uppdrag om statistik om levnadsförhållanden respektive ekonomisk jämställdhet bland personer med funktionsnedsättning. Även om uppdragen avsett delvis olika frågeställningar och lämnats av olika departement har det funnits synergier. Den här rapporten utgör slutredovisningen av uppdraget om att ta fram förslag på vilken statistik som kan användas, och vilka analyser som kan göras, för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Ett varmt tack till de myndigheter som bidragit med inspel och vars expertis varit viktig för genomförandet.

En lärdom från genomförandet av uppdragen är betydelsen av samordning mellan olika befintliga initiativ, både nationellt och internationellt. Funktionsnedsättning utgör inte ett statistikområde i bilagan till förordningen om den officiella statistiken och uppdragen har därför fungerat som en samordnande funktion för statistik om levnadsförhållanden och ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. SCB svarar gärna för en fortsatt mer långsiktig samordning på området och lämnar i rapporten förslag till vad som skulle kunna ingå i en sådan. Vissa av förslagen förutsätter tilläggsfinansiering respektive en förordningsändring.

SCB i december 2024

Joakim Stymne
Generaldirektör

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	7
Bakgrund	10
Behovsinventering	11
Andra uppdrag och utvecklingsarbeten	13
Inriktningen på det fortsatta arbetet	15
Förslag till redovisningsstruktur.....	16
Förslag	17
SAPF: nya tabeller och fördjupning	17
ULF: tillägg i databastabeller	17
Jämställdhetsstatistiken: nya tabeller och återkommande fördjupade analyser	18
Finansiering och juridiska förutsättningar	20
Analyser	22
Om variablerna	22
Framställning av PIF	26
Officiell statistik: ULF	29
Statistik med koppling till arbetsmarknaden: SAPF	30
Statistik om löner.....	32
Vilken källa bör användas och när?	33
Arbetsmarknadsstatus	38
Bilagor	42
Bilaga 1: Analys av registervariabeln PIF.....	42

Referenser.....	52
------------------------	-----------

Economic equality between women and men with disabilities	54
---	-----------

Sammanfattning

SCB har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på vilken statistik som kan användas, och vilka analyser som kan göras, för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. I januari 2024 lämnades en delredovisning i form av en rapport som främst riktade sig till Regeringskansliet och till berörda expertmyndigheter¹. Rapporten innehöll en beskrivning av den förståelse av ämnet som varit vägledande för uppdragets genomförande och av den statistik som finns tillgänglig. Delredovisningen innehöll även resultat från en första analys av framställning av viss ny statistik.

Under 2024 har SCB utgått från resultaten i delrapporten, men också fortsatt att undersöka frågor som är relevanta för uppdragets genomförande. Förslagen som lämnades i delrapporten har stämts av med utredare vid ett antal myndigheter som har fått möjlighet att lämna synpunkter. Under genomförandet av det här uppdraget har andra utvecklingsarbeten pågått parallellt, vilket varit både en tillgång och en utmaning.

I delrapporten utforskades användning av en preliminär version av den nya registerbaserade variabeln *Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning* (PIF). I det fortsatta arbetet med det här uppdraget har en variabel framställts enligt tidigare förslag och variabelns egenskaper har undersökts. Eftersom det går att förutsäga vilka begränsningar variabeln har bedömer SCB att PIF är möjlig att använda som bakgrundsvariabel i analyser av levnadsförhållanden, inklusive ekonomisk jämställdhet.

Analyserna som gjorts inom uppdraget syftar till att svara på frågan om vilken statistik som kan tas fram och vilka analyser som kan göras för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Av delrapporteringen framgår att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning är relativt små. Den fortsatta analysen har tittat närmare på de delar där skillnader kan finnas, men också ytterligare utforskat olika datakällor.

Analysen visar att datakällorna PIF, *Undersökningarna av levnadsförhållanden* (ULF) och *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning* (SAPF) kompletterar varandra på ett

¹ Se SCB (2024a)

sätt som genererar ett mervärde för framställning av statistik respektive analyser av ekonomisk jämställdhet. De tre datakällorna avser olika populationer som bitvis överlappar varandra. Medan PIF avser personer med *insatser* relaterade till funktionsnedsättning avser ULF den definition av funktionsnedsättning som används i den officiella statistiken och som tar sikte på svårigheter att till exempel se, höra eller gå i kombination med den så kallade nationella frågan om funktionsnedsättning. SAPF utgår i stället från den nationella frågan i kombination med uppgift om funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga. Den nationella frågan ingår sedan 2023 i flera urvalsundersökningar och avser uppgiftslämnarens egen beskrivning av huruvida hen har en funktionsnedsättning.

Förslagen som lämnas avser dels tillägg i redovisningen inom enskilda undersökningar, dels förslag till en fördjupad analys som bygger på flera olika datakällor. Förslagen avser följande:

- Redovisning av statistik från urvalsundersökningen *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning* (SAPF) kompletteras med statistik om inkomster, med fokus på låg ekonomisk standard och låg inkomststandard. Vidare kommer en temarapport att tas fram med fokus på ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. SCB avser att genomföra detta under 2025 efter ordinarie redovisning inom SAPF.
- *Undersökningarna av levnadsförhållanden* (ULF) rymmer ett par dimensioner av stor betydelse för analyser av ekonomisk jämställdhet som idag inte tillgodoses fullt ut. Det finns ett behov av redovisning efter typ av funktionsnedsättning så som gjordes i den fördjupade statistik som tidigare publicerats, men som inte längre görs så till följd av att finansiering saknas². För att SCB ska tillgängliggöra det tabellpaket inom vilket redovisning görs efter typ av funktionsnedsättning, vilket är efterfrågat i analyser av ekonomisk jämställdhet, behövs ett medelstillskott om 300 tkr per år.

En annan viktig dimension är redovisning av statistik om personer som är 65 år och äldre, en åldersgrupp som inte omfattas av SAPF men ingår i ULF. SCB avser att från och med redovisningsåret 2026, och med avseende på referensåret 2025, redovisa ULF-indikatorer om ekonomi och materiella tillgångar för personer med funktionsnedsättning respektive den övriga befolkningen på ett sätt som inkluderar en grov åldersindelning.

² Se SCB (2024b)

- Inom Jämställdhetsstatistiken görs förslagsvis tillägg och justeringar i indikatorerna för uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet. Indikatorerna bör samtidigt vara få till antalet och avse centrala aspekter av ekonomisk jämställdhet. Den statistik som kan tas fram för att belysa ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning är i flera fall mer lämpad för ett rapportformat, där den kommenteras och utgör del i en sammanhängande analys. Statistiken kan, i likhet med Jämställdhetsstatistiken i stort, hämtas från flera olika källor som kan sättas i relation till varandra.

En fördjupad analys kräver medelstillskott om 500 tkr per år. Framställning av jämställdhetsstatistik som baseras på PIF förutsätter att SCB framställer och håller variabeln. För att jämställdhetsstatistik som bygger på känsliga personuppgifter om hälsa (så som data från ULF och PIF respektive vissa uppgifter inom inkomststatistiken och BAS) ska kunna framställas krävs ändring i bilaga till Statistikförordningen enligt tidigare hemställan till regeringen. Innan sådan ändring i bilagan genomförts behöver en återkommande analys framställas och finansieras genom regeringsuppdrag.

Bakgrund

SCB har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på vilken statistik som kan användas, och vilka analyser som kan göras, för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. I januari 2024 lämnades en delredovisning i form av en rapport som främst riktade sig till Regeringskansliet och till berörda expertmyndigheter³. Rapporten innehöll en beskrivning av den förståelse av ämnet som varit vägledande för uppdragets genomförandet och av den statistik som redan idag finns tillgänglig. Delredovisningen innehöll även resultat från en första analys av framställning av viss ny statistik. I delredovisningen drogs följande slutsatser:

- Lämpliga inkomstmått för att följa ekonomisk jämställdhet över tid är olika varianter av relativa mått. Det handlar dels om kvinnors inkomst uttryckt som andel av mäns inkomst för flera inkomstvariabler inklusive nettoinkomst, dels om olika spridningsmått samt ett mått relaterat till baskonsumtion. Bland dessa mått ingår både ett relativt och ett absolut fattigdomsmått.
- Det registerbaserade måttet *Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning* (PIF) som framställts inom ramarna för ett parallellt regeringsuppdrag förefaller tillföra relevant information för vissa analyser av ekonomisk jämställdhet. Det är samtidigt inte okomplicerat att följa över tid eftersom det är ett rättighetsbaserat och därmed föränderligt mått. Av delrapporteringen framgick att SCB inom ramarna för det fortsatta arbetet med uppdraget planerade att fortsatt undersöka möjliga tillämpningar i samråd med användare och expertmyndigheter. Detta förutsatt att myndigheten fått ett fortsatt uppdrag om framställning av PIF.
- Inom undersökningen *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning* (SAPF) bör möjligheter undersökas för att i redovisningen inkludera fler AKU-variabler som är relevanta ur ett jämställdhetsperspektiv. Det handlar om ett mindre antal befintliga variabler som i dagsläget inte används i SAPF, men som ingår i Jämställdhetsstatistikens redovisning. Vad gäller jämställdhetsanalyser av SAPF avvaktas även ett arbete inom SCB om att utvärdera möjligheter till multivariat analys på surveydata.

³ Se SCB (2024a)

- Diskriminering följs i det här sammanhanget lämpligen upp med hjälp av för ändamålet särskilt utvecklade frågor i SAPF. Detta eftersom frågorna i SAPF både relaterar till en specifik diskrimineringsgrund; funktionsnedsättning, och till ett område som diskrimineringslagen omfattar; arbetsmarknaden, samtidigt som statistiken är könsuppdelad.

Behovsinventering

Arbetet under 2024 har utgått från resultaten i delrapporten, men också fortsatt att undersöka frågor som är relevanta för uppdragets genomförande. Av delrapporten framgår att det fortsatta arbetet behöver utgå från en dialog med expertanvändare och -myndigheter. Förslagen som lämnades i delrapporten har därför stämts av med utredare vid ett antal myndigheter som har fått möjlighet att lämna synpunkter. Synpunkterna sammanfattas i avsnittet nedan. Därefter sammanfattas ett urval av samtida och pågående utvecklingsarbeten som kan påverka tillgången till statistik om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Detta har sammantaget haft betydelse för det fortsatta arbetet.

Medskick från andra myndigheter

I syfte att få input på innehållet i delrapporten bjöd SCB in utredare från berörda expertmyndigheter, varav flera också är viktiga användare av statistiken. Representanter från Arbetsförmedlingen, Diskrimineringsombudsmannen, Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen och Myndigheten för delaktighet deltog vid en träff den 17 april⁴. Deltagarna var positiva till det pågående arbetet. Några av synpunkterna som framkom under det mötet var:

- Ett registerbaserat mått framstår som särskilt värdefullt trots de begränsningar som finns i ett sådant mått. Detta dels mot bakgrund av tilltagande bortfall i urvalsundersökningar, dels till följd av att många urvalsundersökningar inte inkluderar hela gruppen personer med funktionsnedsättning⁵. Ett registerbaserat mått kan därför innebära att levnadsförhållanden för fler grupper synliggörs i statistiken, förutsatt att man är tydlig med vilka måttet omfattar och vilka begränsningar det har. När det gäller det registerbaserade måttet finns sannolikt en viss risk för inbyggd skevhet med avseende på kön, det vill säga att skillnaden mellan andelen kvinnor respektive andelen män med insatser bland annat skulle kunna bero på skillnader i vilka som ansöker och blir beviljade insatser.

⁴ Inbjudningar skickades även till Socialstyrelsen och Arbetsmiljöverket.

⁵ Till exempel ingår sedan 2021 enbart personer i privata hushåll i Arbetskraftsundersökningarna, till vilka SAPF är en tilläggsmodul. Det innebär bland annat att personer som bor i gruppboden för personer med funktionsnedsättning exkluderas.

- Det finns också fördelar med att använda urvalsundersökningar eftersom dessa innehåller information som den registerbaserade statistiken idag inte gör, till exempel med avseende på arbetad tid, orsaker till deltidarbete och frånvaroorsaker. Frågorna om upplevd diskriminering i SAPF lyfts fram som särskilt viktiga. Det konstaterades att det vore bra att gå vidare med förslagen angående SAPF som lämnats i delrapporten.
- Ett par medskick handlar om grupper som inte synliggörs i statistiken idag. Det handlar dels om att se till levnadsförhållanden för olika undergrupper inom gruppen personer med funktionsnedsättning, dels om att analysera den ekonomiska situationen för kvinnor och män som har barn med insatser relaterade till funktionsnedsättning.
- Ytterligare att medskick handlar om betydelsen av att andra perspektiv än jämställdhetsperspektivet kan vara viktiga för analysen. Om skillnaderna mellan kvinnor och män är små samtidigt som en stor andel i gruppen personer med funktionsnedsättning har en låg inkomststandard kan detta behöva belysas i sin egen rätt.

I det här arbetet har uppgifter om olika slags inkomster, inklusive löneinkomst, inhämtats från den registerbaserade statistiken. Därutöver finns lönestrukturstatistiken som i delar är en urvalsundersökning. I oktober höll SCB därför ett avstämningsmöte med statistiker vid Medlingsinstitutet, främst i syfte att informera om det pågående arbetet med uppdraget. De uttryckte då ett visst intresse för att, förutsatt att registervariabeln PIF fastställts, ta del av denna för att undersöka om och hur den eventuellt skulle kunna användas inom analyser av lönestatistiken. Det är dock oklart vilket mervärde PIF skulle fylla i analyser av oförklarade löneskillnader mellan kvinnor och män då gruppen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning är heterogen.

Dialog med uppdragsgivaren

Under året har två möten hållits med uppdragsgivaren; en föredragning av resultaten den 19 februari och ett avstämningsmöte med två representanter från Arbetsmarknadsdepartementet den 22 augusti. Vid föredragningen i februari avhandlades såväl delrapporteringen i det här uppdraget som slutrapporteringen av uppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, inklusive deluppdraget om framställning av ett registerbaserat mått, för vilket Socialdepartementet var uppdragsgivare. Vid avstämningsmötet i augusti framkom önskemål om att i förslagen till fortsatt analys framför allt fokusera på deskriptiv statistik. Därutöver betonades betydelsen av urvalsundersökningar med självrapporterad uppgift om funktionsnedsättning liksom betydelsen av att fortsatt utforska att foga inkomstvariabler till dessa.

Andra uppdrag och utvecklingsarbeten

Av delrapporteringen framgick att flera arbeten pågått parallellt, vilket varit både en tillgång och en utmaning. Uppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning slutredovisades samtidigt med delrapporteringen av det här uppdraget. Även under 2024 har det pågått vissa utvecklingsarbeten som har bäring på det fortsatta genomförandet av det här uppdraget. Dessa beskrivs kort nedan.

Utveckling av Jämställdhetsstatistiken

Publikationen *På tal om kvinnor och män - lathund om jämställdhet* gavs ut för första gången 1984 och utkommer numera vartannat år. Den tryckta utgåvan av *På tal om kvinnor och män* har dock haft en vikande efterfrågan då allt fler användare efterfrågar statistik på webben. Mot bakgrund av detta gjordes 2024 års publicering inom en ny digital plattform som bygger på ett html-format. Den nya plattformen har utvecklats inom ett pilotprojekt där två tvärspektoriella statistikprodukter ingått; Jämställdhetsstatistiken respektive Sveriges ekonomi (SVEK). Användare av Jämställdhetsstatistiken har varit involverade i olika steg i processen med att utveckla plattformen. I ett av förslagen som lämnas i den här rapportens sista kapitel föreslås att den nya plattformen används för kommande publiceringar av statistik om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Inkomstskillnader mellan kvinnor och män

Medlingsinstitutet har sedan några år tillbaka haft i uppdrag av regeringen att, utöver den officiella lönestrukturstatistiken, också analysera inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män. Rapporterna, som nu är två till antalet, innehåller statistik som bygger på flera inkomstmått samt fördjupningar i olika frågor⁶. En utgångspunkt i analyserna är en av de indikatorer som redovisas inom Jämställdhetsstatistiken och som är avsedd att användas i uppföljningar av den nationella jämställdhetspolitiken (Indikator 2.1). Samma indikator är en viktig utgångspunkt också i det här uppdraget, något som också finns beskrivet i delrapporteringen från januari i år. Flera av de variabler och mått som analyserats i Medlingsinstitutets uppföljningar har också ingått i analyserna i det här uppdraget.

Kort om löneskillnader i likvärdiga yrken

Av delrapporten framgick att det för analyser av ekonomisk jämställdhet inklusive uppföljningar av jämställdhetspolitikens andra delmål vore värdefullt att kunna göra analyser av löneskillnader i likvärdiga yrken på en övergripande nivå, dvs. för samhället i stort. I

⁶ Se Medlingsinstitutet (2023) respektive Medlingsinstitutet (2024b)

dagsläget finns det inte någon definition av likvärdiga yrken som kan användas för statistikändamål. Det framstår inte som sannolikt att en sådan definition skulle finnas att tillgå i närtid, vilket bekräftats av den bild som framkom i betänkandet från utredningen om genomförandet av lönetransparensdirektivet som lämnades innan sommaren⁷.

Europeisk statistik om jämlikhet och ickediskriminering

Inom EU pågår på flera håll utvecklingsarbeten som på olika sätt knyter an till temat för det här uppdraget.

Nya behov inom arbetsmarknadsstatistiken

Inom EU-samarbetet har frågan om att inkludera funktionsnedsättning i lönestatistiken diskuterats. Det har funnits vissa önskemål om att inkludera funktionsnedsättning i *Structure of Earning Survey* (SES). Detta har dock betraktats som svårt att genomföra i praktiken eftersom statistiken bygger på uppgifter från arbetsgivare. Ny lagstiftning är under uppbyggnad för arbetsmarknadsstatistiken från företag. Det är i dagsläget inte alls klart vad som kommer att ingå i det slutliga lagförslaget.⁸

Ny frågemodul i Undersökningarna av levnadsförhållanden

I delrapporten beskrivs kortfattat vilken statistik som finns att tillgå. Frågor om utsatthet för diskriminering ingår i flera undersökningar nationellt. Utöver vad som beskrivits i delrapporten, innehåller i år (2024) även Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) en modul som beslutats av Eurostat och som innehåller frågor om självupplevd diskriminering⁹. Frågorna avser fyra områden; utsatthet för diskriminering från skolpersonal, diskriminering i samband med försök att hyra eller köpa en bostad, diskriminering på offentlig plats respektive diskriminering i kontakt med någon myndighet eller offentlig sektor. Modulen innehåller även följdfrågor om vilken av diskrimineringsgrunderna som respondenten upplevde var den främsta orsaken till diskrimineringen. Respondenten kan enbart välja ett svarsalternativ och kön och könsidentitet ingår i ett och samma svarsalternativ.¹⁰ Frågorna är avsedda att, i nuvarande eller modifierad

⁷ Se SOU 2024:40

⁸ I kommande förhandlingar mellan rådet och parlamentet kvarstår (oktober 2024) frågan och i ett utkast till förslag på lagstiftning från parlamentet för LMB-statistiken (Labour Market Statistics from businesses (LMB))⁸ står:

“(6a) Following the Social Economy Action Plan as well as goals set in the Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030, particularly following the objective to create equal opportunities and ensure them equal access to participate in society and economy, timely, comparable and accurate data on participation of persons with disabilities in labour market is needed. Such data will provide much needed assessment of progress in common efforts in reducing employment rate gaps and increasing the employment rate of persons with disabilities.”

⁹ Se SCB (2024e)

¹⁰ Följdfrågor om diskrimineringsgrunderna kan ställas eftersom Eurostat beslutat att de ska ingå i SILC. ULF kan annars inte inkludera samtliga diskrimineringsgrunder då nationell lagstiftning inte

form, ingå i undersökningen åtminstone vart sjätte år. Data från ULF levereras årligen till Eurostat i december varefter EU-statistiken i regel publiceras ett år senare. ULF publiceras i slutet av februari och därefter finns ett visst utrymme för ytterligare publiceringar under våren, inklusive eventuell statistik från tilläggsmoduler.

Utökat EU-samarbete på området

Inom Eurostat finns en arbetsgrupp som till år 2026 ska föreslå hur jämförbar statistik om jämlikhet och ickediskriminering skulle kunna tas fram. Två medarbetare vid SCB som arbetat med det här uppdraget ingår också i arbetsgruppen som har namnet *Task Force on Equality and Non-Discrimination* (TF EQUAL).

Inriktningen på det fortsatta arbetet

Med utgångspunkt i ovanstående har det fortsatta arbetet inom uppdraget avgränsats till att omfatta följande:

Framställning av registerbaserat mått

I delrapporteringen konstateras att det registerbaserade måttet PIF kan vara till nytta i analyser av ekonomisk jämställdhet. Denna bild stärktes ytterligare efter att SCB tagit del av tankar och synpunkter från andra myndigheter. Eftersom SCB inte fått något regeringsuppdrag om fortsatt framställning av PIF beslutade SCB att inom ramen för det här uppdraget framställa PIF enligt förslagen i redovisningen av regeringsuppdraget om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Detta eftersom analyser av och med registervariabeln PIF bedömts vara nödvändiga för uppdragets genomförande.

Analys av urvalsundersökningar

Av den första delrapporteringen framgår att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män i populationen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning är relativt små. Något som åtminstone delvis har sin förklaring i att en relativt stor andel i gruppen inte har en löneinkomst samtidigt som en betydande del av inkomstskillnaden mellan kvinnor och män, i befolkningen som helhet, kan förklaras av just skillnader i löneinkomst¹¹. Den fortsatta analysen har därför avsett att titta närmare på de delar där skillnader kan finnas, men också att ytterligare utforska val av källor. Det sistnämnda belystes mycket kort i delrapporteringen som fokuserade på statistik som bygger på det nya registerbaserade måttet PIF och på urvalsundersökningen SAPF. Som framgick av delrapporteringen är det dock fler urvalsundersökningar som inkluderar frågor om funktionsnedsättning,

medger behandling av samtliga berörda särskilda kategorier av personuppgifter (även kallade känsliga personuppgifter) för framställning av ULF.

¹¹ Medlingsinstitutet (2023)

där framför allt ULF är en viktig källa eftersom denna ingår i den officiella statistiken. Framställning av deskriptiv statistik från urvalsundersökningar ligger också i linje med de användarbehov som uttryckts.

Förslag till redovisningsstruktur

Avslutningsvis ska uppdraget lämna förslag till fortsatt struktur för redovisning, det vill säga inom vilka produkter redovisning lämpligen görs och med vilken frekvens. Vidare beskrivs förutsättningar i termer av eventuellt behov av utökat ramanslag respektive förändringar i tillämplig lagstiftning.

Förslag

I det här kapitlet lämnas förslag till vilken statistik som skulle kunna tas fram och vilka analyser som skulle kunna göras för att belysa ekonomisk jämställdhet bland personer med funktionsnedsättning. Det handlar dels om förslag som berör enskilda undersökningar, dels om förslag till en fördjupad analys som bygger på flera olika datakällor. I efterföljande kapitel finns en beskrivning av de analyser som lett fram till förslagen.

SAPF: nya tabeller och fördjupning

I arbetet med uppdraget har SCB konstaterat att det är möjligt och önskvärt att komplettera redovisningen inom undersökningen Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning (SAPF) med statistik om inkomster, med fokus på statistik om låg ekonomisk standard och låg inkomststandard. Detta kommer att genomföras under 2025. Vidare kommer en temarapport att tas fram med fokus på ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Eftersom de inkomstdata som blir tillgängliga under 2025 avser år 2023 kommer temarapporten att avse ett annat referensår (2023) än den ordinarie redovisningen (2024). Därför kommer rapporten att tas fram och publiceras efter ordinarie publicering av SAPF.

ULF: tillägg i databastabeller

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) rymmer ett par dimensioner av stor betydelse för analyser av ekonomisk jämställdhet som idag inte tillgodoses fullt ut. Det handlar dels om redovisning efter typ av funktionsnedsättning så som gjordes i den fördjupade statistik som tidigare publicerats, men som inte längre görs så till följd av att finansiering saknas¹² dels om redovisning av statistik om personer som är 65 år och äldre. Undersökningarna av levnadsförhållanden är en central källa till statistik om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning som är 65 år och äldre; en åldersgrupp som inte omfattas av SAPF. SCB avser att från och med redovisningsåret 2026, och med avseende på referensåret 2025, redovisa ULF-indikatorer om ekonomi och materiella tillgångar för personer med funktionsnedsättning respektive den övriga befolkningen på ett sätt som inkluderar en grov åldersindelning.

¹² Se SCB (2024b)

Jämställdhetsstatistiken: nya tabeller och återkommande fördjupade analyser

Inom Jämställdhetsstatistiken finns erfarenhet av och rutiner för att utvärdera och samla statistik från ett stort antal ursprungskällor i syfte att belysa jämställdhetsfrågor. Inom den officiella Jämställdhetsstatistiken publiceras dels indikatorer för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken, dels lathunden *På tal om kvinnor och män*. Medan indikatorerna är utformade för att långsiktigt följa jämställdhetspolitiken kan *På tal om kvinnor och män* innehålla statistik från undersökningar som genomförts vid enstaka tillfällen. Innehållet i denna beslutas inför varje redovisningstillfälle även om många tabeller och diagram i praktiken blivit återkommande.

Statistik om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning integreras förslagsvis i den strukturen. Dels genom ändringar och tillägg i den befintliga indikatorsuppsättningen, för vilken det finns en efterfrågan på statistik som inkluderar fler indelningar än kön, dels genom en återkommande fördjupad analys. Den fördjupade analysen kan utgå från de nya indikatorerna men innehållet kan, i likhet med *På tal om kvinnor och män*, variera något mellan åren och innehålla ytterligare statistik från ULF respektive SAPF.

Förändringar i indikatorerna för uppföljning av den nationella jämställdhetspolitiken

Indikator 2.1 är ursprungligen framtagen för att på ett pedagogiskt vis summera till en totaluppgift, vilket förutsätter beräkningar som bygger på medelvärden. Samtidigt är det helt nödvändigt att också se till medianvärden, något som finns mer utförligt beskrivet i såväl delrapporten från januari¹³ som i Medlingsinstitutets rapporter om inkomstskillnader mellan kvinnor och män¹⁴. För att tillhandahålla mer användbar statistik kommer därför tabell 2.1 att konstrueras om under 2025 så att den får ett utseende i enlighet med den tabell som nyttjats i analyserna inom det här uppdraget. Tabellen bör också kompletteras med motsvarande statistik för jämförelse mellan personer med funktionsnedsättning (ULF) och övriga befolkningen respektive med och utan insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF). Detta i form av en mindre omfattande tabell som inkluderar inkomstslag på en övergripande nivå inklusive särredovisning av löneinkomst.

Utöver detta behöver indikatorerna som redovisas inom Jämställdhetsstatistiken kompletteras med statistik om låg ekonomisk standard och låg inkomststandard. Här medger redovisning med registervariabeln för personer med insatser relaterade till

¹³ Se SCB (2024a)

¹⁴ Se Medlingsinstitutet (2023) och Medlingsinstitutet (2024)

funktionsnedsättning (PIF) en uppdelning i hushållstyp och åldersgrupper, medan data från ULF möjliggör redovisning efter funktionsnedsättning och viss åldersuppdelning.

Indikatorerna bör vara få till antalet och avse centrala aspekter av ekonomisk jämställdhet. När det gäller arbetskraftstillhörighet nyttjar Jämställdhetsstatistiken idag AKU då denna rymmer för jämställdhetsanalyser viktig information om exempelvis arbetstidens omfattning och orsaker till deltidsarbete. Inom SAPF redovisas redan idag könsuppdelad statistik om arbetskraftstillhörighet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Statistik om arbetsmarknadsstatus för personer med eller utan insatser relaterade till funktionsnedsättning behöver i stället baseras på registerbaserade data. Den sistnämnda statistiken ingår förslagsvis i en fördjupad analys enligt nedan.

Fördjupad analys

Den statistik som kan tas fram för att belysa ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning är i flera fall mer lämpad för ett rapportformat, där den kommenteras och utgör del i en sammanhängande analys. Statistiken kan, i likhet med Jämställdhetsstatistiken i stort, hämtas från flera olika källor som kan sättas i relation till varandra. Statistik om inkomstfördelning i termer av percentiler med avseende på olika inkomstslag tillgängliggörs mest överskådligt i diagramformat. I en sådan analys ingår lämpligen också statistik om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med barn som har insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF).

En fördjupad analys nyttjar lämpligen den nya tekniska lösning för publicering som använts inom Jämställdhetsstatistiken. Plattformen fungerar allra bäst, och medger viss interaktivitet, för enkla tabeller och diagram med få redovisningsgrupper. Större och mer komplexa tabeller kan dock redovisas i forma av fasta sådana, det vill säga utan interaktivitet. Statistiken blir mer lättillgänglig än den är i SSD och kan dessutom kommenteras.

Behov av fortsatt samordning

En tydlig lärdom från arbetet med det här uppdraget är betydelsen av bevakning av ämnesområdet och samordning mellan olika befintliga initiativ som befinner sig på olika stadier; både nationellt och internationellt. Arbetet med uppdraget har till del fungerat som en sådan samordnande funktion under 2024. Statistik om levnadsförhållanden, inklusive ekonomisk jämställdhet, bland kvinnor och män med funktionsnedsättning kommer även fortsatt att behöva utvecklas, inte minst då nya behov uttrycks och internationell samverkan och samordning stärks. För att arbetet inte ska stanna av ser SCB ett fortsatt behov av en sådan samordning, något som också

betonades i slutredovisningen av regeringsuppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning¹⁵.

Finansiering och juridiska förutsättningar

I de delar förslagen berör registervariabeln för personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) kan Jämställdhetsstatistik som bygger på denna enbart framställas om registervariabeln hålls av SCB och uppdateras årligen enligt de förslag SCB lämnade i slutredovisningen av uppdraget om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Innan PIF ingår den officiella statistiken, enligt de krav och kriterier som gäller för sådan statistik, behöver dess egenskaper och tillämpningar utforskas ytterligare. Detta framförallt genom framställning och analyser av längre tidserier.

Tillägg av åldersindelning i redovisning av ULF planeras att genomföras enligt vad som angetts ovan. För att SCB ska tillgängliggöra det tabellpaket som omfattar samtliga redovisningsgrupper med avseende på typ av funktionsnedsättning, vilket är efterfrågat också i analyser av ekonomisk jämställdhet, behövs ett medelstillskott om 300 tkr per år. Det sistnämnda har kommunicerats i slutredovisningen av regeringsuppdrag om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning¹⁶.

Analyser inom SAPF kan och kommer att göras under 2025 i enlighet med förslagen i den här rapporten. De bedöms rymmas inom befintligt ramanslag då förarbetet nu till väsentliga delar är gjort samtidigt som befintlig regelgivning medger framställning av statistiken i fråga.

Likaså bedöms ändringar i indikatorerna för uppföljning av jämställdhetspolitiken rymmas inom befintligt ramanslag då förarbetet till väsentlig del är gjort. När det gäller genomförande av en årligen återkommande fördjupad analys samt en långsiktig förvaltning är SCB:s bedömning att det skulle behövas en anslagshöjning om 500 000 kr per år.

För att jämställdhetsstatistik som bygger på känsliga personuppgifter om hälsa (så som data från ULF och PIF respektive vissa uppgifter inom inkomststatistiken och BAS) ska kunna framställas krävs dock ändring i bilaga till Statistikförordningen enligt tidigare hemställan till regeringen och vad som finns beskrivet nedan. Innan sådan ändring genomförts behöver en återkommande analys framställas och finansieras genom regeringsuppdrag.

¹⁵ Se SCB (2024b)

¹⁶ Se SCB (2024b)

Juridiska förutsättningar

Framställning av statistik om funktionsnedsättning förutsätter behandling av känsliga personuppgifter. SCB har, i hemställan till regeringen daterad den 2023-04-25, föreslagit att det i bilagan till förordning (2001:100) om den officiella statistiken ska ändras så att SCB får ytterligare stöd för att i vissa fall för utbildningsstatistik och för jämställdhetsstatistik behandla känsliga personuppgifter som avser hälsa. För att statistik om funktionsnedsättning ska kunna tas fram i syfte att framställa officiell statistik om jämställdhet krävs att den av SCB föreslagna förordningsändringen genomförs. Inom områdena levnadsförhållanden och arbetskraftsundersökningar finns det redan idag förutsättningar att behandla och publicera statistik om personer med funktionsnedsättning, vilket också görs inom ULF och SAPF. Det är statistikens ändamål och inte dess organisatoriska hemvist som är av betydelse i sammanhanget och ändamålet är här att belysa (o)jämställdhet. Inom regeringsuppdraget har känsliga personuppgifter behandlats i enlighet med §15 lag (2001:99) om den officiella statistiken.

Analys

Inom det här uppdraget har analyser av statistiken syftat till att svara på frågan om vilken statistik som kan tas fram och vilka analyser som kan göras för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Vilka analyser som gjorts inom uppdraget och slutsatser som dragits av dessa beskrivs kortfattat i det här kapitlet.

Om variablerna

Nedan beskrivs kortfattat vilka variabler som funnits att tillgå under 2024 för analyser inom det här uppdraget samt vilka kombinationer som nyttjats. Flera variabelkombinationer som bör ingå i framtida statistik finns att tillgå först i februari 2025. Analyserna inom det här uppdraget har därför i delar gjorts på preliminära data eller data för olika referensår eller data som bygger på äldre definitioner (beroende av vad som bedömts vara det mest optimala för respektive analys). För resultaten är detta av mindre betydelse eftersom analyserna syftat till att avgöra vilken statistik som kan tas fram och inte till att redovisa statistiken i fråga.

Olika mått på funktionsnedsättning

Det finns ingen etablerad definition av funktionsnedsättning för statistikändamål. Intressepopulationen personer med funktionsnedsättning varierar med sammanhang och frågeställning varmed även målpopulationen gör det. Ett sätt att mäta funktionsnedsättning är att i en urvalsundersökning ställa en eller flera frågor till urvalspersoner eller till någon som svarar för urvalspersonens räkning. I delrapporten från januari beskrivs utförligt de olika mått på funktionsnedsättning som finns samt vilka undersökningar dessa ingår i. I det fortsatta arbetet med uppdraget har centrala mått på funktionsnedsättning, med sinsemellan olika avgränsningar, prövats i analyserna. Dessa beskrivs kortfattat nedan.

Den nationella frågan om funktionsnedsättning

Undersökningsåret 2022 övergick SCB till att använda det mått på funktionsnedsättning som togs fram inom ramen för ett regeringsuppdrag avseende statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning (S2021/06168) och som i korthet benämns som den "nationella frågan". Efter synpunkter på den nya frågan från funktionshindersrörelsen gjordes en mindre justering inför 2023. Delrapporten från januari¹⁷ innehåller en mer detaljerad

¹⁷ Se SCB (2024a)

genomgång av den nationella frågan och de undersökningar i vilken denna ställs.

Funktionsnedsättning i SAPF

I SAPF används den nationella frågan som ställs i AKU. Mellan undersökningsåren 2022 och 2023 märks ingen tydlig skillnad i andelen personer med funktionsnedsättning eller andelen personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga i befolkningen, trots att frågan om funktionsnedsättning förändrats något mellan undersökningsåren. Däremot syns en stor skillnad jämfört med 2021 då frågan var mycket annorlunda formulerad. I 2022 års undersökning ställdes den nationella frågan enbart till halva urvalet, medan den andra halvan fick den äldre versionen av frågan. I SAPF ställs också en följdfråga om huruvida funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga eller inte.¹⁸

Funktionsnedsättning i ULF

Den huvudsakliga definition som numera används inom Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) utgår från Washington Groups Short Set (WGSS), som avser hur svårt urvalspersonen har för att exempelvis se, höra eller gå¹⁹, samtidigt som uppgiftslämnarens egen beskrivning av huruvida hen har en funktionsnedsättning respekteras genom att den nationella frågan också ingår i variabeln.

Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF)

I januari 2024 föreslog SCB i en delrapport från regeringsuppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning en registerbaserad variabel för personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning.²⁰ Den registerbaserade variabeln konstrueras genom att avgränsa en population som beviljats insatser relaterade till funktionsnedsättning. Variabeln *Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning* (PIF) avgränsar en population som beviljats minst en insats relaterad till funktionsnedsättning under ett kalenderår, och är därmed inte ett mått på alla personer med funktionsnedsättning i befolkningen. Alla med funktionsnedsättning har inte insatser och alla har inte heller behov av insatser. Insatser som ingår beviljas av kommuner, utbildningsanordnare, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. De administrativa registren finns hos Socialstyrelsen, Skolverket, SCB, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Variabeln är dikotom och avser personer som får minst en insats under ett år respektive den övriga befolkningen. Det är SCB:s bedömning att

¹⁸ Se SCB (2024g)

¹⁹ Se SCB (2022)

²⁰ SCB (2024c)

variabeln givet dess konstruktion säger förhållandevis litet om individen men mycket om gruppen personer med beviljade insatser relaterade till funktionsnedsättning. Det får i sammanhanget ses som fördelaktiga egenskaper hos en registervariabel som bygger på känsliga personuppgifter.

Skillnader mellan olika mått på funktionsnedsättning

I en av delrapporterna från regeringsuppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning görs jämförelser mellan olika mått på funktionsnedsättning²¹. I delrapporten för det här uppdraget finns också beskrivet skillnader mellan olika undersökningar²². När det gäller PIF avser dock de tidigare jämförelserna en preliminär version av variabeln. Skillnaden mellan den nationella frågan och preliminär PIF syntes då inte enbart i storleken på skattningarna. I ULF genererar såväl den nationella frågan som en variabel som bygger på WGSS ett U-format mönster när redovisning görs för tre åldersgrupper (16–24, 25–64 och 65+) medan den preliminära versionen av PIF genererade en trappstegsformation för de tre åldersgrupperna²³. I en slutlig version av PIF, där även utbildningsrelaterade insatser lagts till, fås dock ett mönster som mer liknar det i ULF. Egenskaper hos den slutliga registervariabeln finns beskrivna i Bilaga 1.

Inkomstvariabler

I statistik om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning bör uppgift om funktionsnedsättning så långt möjligt avse samma referenstid som de ekonomiska variablerna. I genomförandet av uppdraget har detta inte alltid varit möjligt. Detta eftersom den nationella frågan ställdes till hela urvalet först i SAPF 2023 samtidigt som de inkomstvariabler som används i det här uppdraget är hämtade från Inkomst- och taxeringsregistret (IoT) där den senast tillgängliga versionen avser 2022. Slutlig statistik för 2023 års IoT tillgängliggörs efter årsskiftet, däremot har en preliminär version för 2023 funnits att tillgå under det här uppdragets genomförande. År 2018 undersöktes skillnaderna mellan den preliminära och den slutliga statistiken i Inkomst- och taxeringsregistret (IoT). Resultatet indikerar att de preliminära inkomstuppgifterna avviker från de slutliga för vissa grupper vars ekonomiska förutsättningar undersöks inom det uppdraget²⁴.

²¹ Se SCB (2024d)

²² Se SCB (2024a)

²³ SCB (2024d)

²⁴ När det gäller skillnader mellan preliminära IoT och slutliga fanns, vad gäller disponibel inkomst, den största relativa skillnaden vid undersökningstillfället i decentilen med lägst inkomst. Inkomsterna i denna grupp var flera procent högre i den slutliga statistiken jämfört med i den preliminära. Det var framför allt för föräldralediga respektive för vissa ej förvärsarbetande som den disponibla inkomsten

Det innebär sammanfattningsvis att vissa punktskattningar inte kan framställas förrän tidigast under 2025. Inom uppdraget har de kombinationer av variabler som bedömts vara de för respektive ändamål mest lämpliga nyttjats i analyser av vilken statistik som kan och bör tas fram på sikt.

Ålder

I samtliga analyser som ingår i det här uppdraget är det nödvändigt att inkludera kön och funktionsnedsättning som redovisningsgrupper eller bakgrundsvariabler, men även andra variabler kan vara viktiga av olika skäl²⁵. Framför allt är det lämpligt att inkludera ålder eftersom andelen med funktionsnedsättning är olika stor i olika åldersgrupper. Om vi inte tar hänsyn till det riskerar statistiken att bli mindre användbar. Av slutredovisningen av uppdraget om att föreslå ett registerbaserat mått över personer med funktionsnedsättning framgick att analyser med PIF kan behöva rymma en så kallad åldersstandardisering eller åldersindelning för att inte riskera att bli missvisande²⁶.

Vi kan inkludera ålder i statistiken genom att redovisa den efter olika åldersgrupper eller genom åldersstandardisering. Båda sätten har sina för- och nackdelar och bitvis också olika tillämpningsområden. I analyserna inom det här uppdraget har såväl åldersindelning som åldersstandardisering använts. Syftet med analyserna har varit att bedöma hur åldersskillnader i redovisningsgrupperna lämpligen hanteras i analyser av ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Resultatet från analyserna finns beskrivna i efterföljande avsnitt. Nedan beskrivs kortfattat vad åldersstandardisering innebär.

Om åldersstandardisering

Åldersstandardisering motsvarar standardvägning med avseende på ålder och är ett sätt att korrigera för olikheter i ålderssammansättning. Åldersstandardisering används eftersom åldersfördelningen skiljer sig åt mellan de i rapporten undersökta grupperna, vilket kan påverka jämförbarheten dem emellan. Åldersstandardiserade värden har därför undersökts för vissa medel-, median- och percentilvärden tillsammans med faktiska resultat för centrala inkomstmått med syftet att belysa

underskattades i den preliminära statistiken. På analogt vis var andelen med låg ekonomisk standard högre för dessa grupper i den preliminära statistiken jämfört med i den slutliga. För den sammanräknade förvärvsinkomsten var den relativa skillnaden mellan preliminär och slutlig statistik betydligt större än för nettointkomst, framför allt i den lägsta decentilen och med betydande skillnader mellan kvinnor och män. För flertalet av de högre decentilerna var skillnaden mellan slutlig och preliminär statistik genomgående små.

²⁵ Beslut om vilka indelningar som ska ingå i en tabell eller modell styrs av underliggande frågeställningar, modellantaganden, egenskaper hos det statistiska materialet och av det rättsliga stöd som finns för att behandla uppgifterna i fråga. Att inkludera fler indelningar än kön i en jämställdhetsanalys kan svara mot olika syften. Se SCB (2023).

²⁶ Se SCB (2024b)

vilken påverkan som ålderssammansättningen i respektive redovisningsgrupp har på resultaten i den deskriptiva statistiken. För den registerbaserade statistiken har åldersstandardiseringen gjorts med en metod som SCB tidigare använt i analyser av inkomster och ekonomisk standard bland födda utanför Europa²⁷. I urvalsundersökningar är förfarandet med åldersstandardisering mer komplext. Åldersstandardisering kan då enbart göras för punktskattningar men inte för osäkerhetstal²⁸.

Framställning av PIF

Inför slutredovisning av detta uppdrag har en slutlig variabel framställts i enlighet med det förslag som lämnades i regeringsuppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Inför detta genomfördes en konsekvensbedömning avseende dataskydd i enlighet med kraven i dataskyddsförordningen²⁹. Registervariabelns framställning och egenskaper finns beskrivna i Bilaga 1.

Analys av det registerbaserade måttet

Resultaten visar övergripande att det nya registerbaserade måttet, PIF, är relevant i analyser av ekonomisk jämställdhet. I arbetet med uppdraget har det dock framkommit indikationer på att det finns vissa skillnader mellan förväntad och faktisk populationsavgränsning när det gäller personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning kopplade till arbetsmarknaden. Det skulle kunna bero på att en del personer vars anställning har sitt ursprung i en insats från Arbetsförmedlingen tidigare kalenderår inte ingår i PIF så som den nu

²⁷ Se SCB (2019). Grupper som bygger på registervariabeln för insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) och kön (kvinnor och män) vägs i ettårsklasser mot standardpopulationen som är befolkningen i åldern 20 år och äldre totalt i riket. Varje individ får en vikt som används i summeringen utifrån den grupp de tillhör. Åldersstandardiseringen innebär att årsklasser i redovisningsgrupperna vägs så att ålderssammansättningen i dem blir densamma som i standardpopulationen.

²⁸ I syfte att undersöka om och hur åldersstandardisering påverkar estimaten har de så kallade hjälpvektorer som nyttjas i urvalsundersökningarna justerats. Mer specifikt har de åldersgrupper som ingår i den ordinarie hjälpvektorn korsats med en uppdelning utifrån funktionsnedsättning, där andelen personer med funktionsnedsättning anges efter den skattade totala andelen i målpopulationen. Att funktionsnedsättning både finns i hjälpvektorn och i estimaten kan leda till en underskattning av osäkerhetstalen, varför sådana inte kan tas fram på ett meningsfullt sätt för åldersstandardiserade värden. Därutöver avser åldersstandardiserade värden enbart medelvärden och inte medianer.

²⁹ I detta fall är den rättsliga grunden för behandlingen av personuppgifterna artikel 6.1.e i dataskyddsförordningen, eftersom behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse, nämligen att framställa statistik enligt uppdrag från regeringen. När det gäller behandling av särskilda personuppgifter enligt art. 9, är den rättsliga grunden art. 9.2.j, eftersom behandlingen är nödvändig för statistiska ändamål. Den kompletterande svenska rättsliga grunden är lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken. I 15§ ges stöd att behandla känsliga personuppgifter, då det är nödvändigt för statistiska ändamål och samhällsintresset klart överväger risken för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet, vilket det bedöms göra i detta fall.

är konstruerad. Detta behöver utforskas i ett eventuellt fortsatt arbete med framställning och utvärdering av registervariabeln.

PIF ersätter inte de självskattningsmått som finns i urvalsundersökningar, där personer själva uppger om de har en funktionsnedsättning samt om den är betydande (det vill säga om den medför nedsatt arbetsförmåga (så som frågas om i SAPF), eller om de har svårigheter att till exempel se, höra eller gå (så som frågas om i ULF)). Registervariabeln PIF möjliggör analyser av ekonomisk jämställdhet bland personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning samtidigt som variabeln inkluderar grupper som inte svarar på urvalsundersökningar. Andra mervärden som registervariabeln tillför är möjligheter till registerbaserade analyser och inledningar i fler redovisningsgrupper så som ålder. Vidare kan registervariabeln användas som hjälpinformation vid urvalsdragning och skattningar. Myndigheter som ansvarar för uppföljning av enskilda insatser ges därutöver möjlighet att jämföra resultat med resultat från en större population med funktionsnedsättning.

En kritik som på ett internationellt plan lyfts mot att använda mått som bygger på administrativa data handlar om den bristande jämförbarheten mellan länder. Internationellt harmoniserade mått så som Washingtongruppens (WGSS) frågebatteri eller det i ramlagen inkluderade GALI³⁰, har i sådana sammanhang betraktats som fördelaktiga³¹. I en nationell kontext är dock, mer allmänt, mått som bygger på administrativa data vanligt förekommande och funktionella.

Samtidigt är det inte okomplicerat att använda det registerbaserade måttet i analyser över tid, då det är ett rättighetsbaserat och därmed föränderligt mått. I Bilaga 1 finns en analys av skillnader mellan enstaka år. Den korta tidsserie som finns tillgänglig avser åren 2019–2022. Mycket övergripande kan konstateras att populationens storlek förändras något mellan vissa enskilda år. Samtidigt framstår förhållandena mellan olika redovisningsgrupper som kvinnor/män inrikes/utrikes födda och olika åldersgrupper som stabila. Eftersom det går att förutsäga vilka begränsningar variabeln har bedömer SCB att PIF är möjlig att använda som bakgrundsvariabel i analyser av levnadsförhållanden, inklusive ekonomisk jämställdhet.

³⁰ Se EU:s ramlag (förordning 2019/1700) om den sociala statistiken. Se exempelvis även SCB (2024d) för jämförelse mellan olika mått. I Bilaga 1 finns WGSS och GALI, som är en förkortning för Global Activity Limitation Indicator, kortfattat beskrivna.

³¹ Viss kritik mot mått som bygger på administrativa data har även handlat om att dessa inte innehåller viktiga utfallsvariabler (såsom inkomst) och heller inte möjliggör jämförelser mellan gruppen som har insatser relaterade till funktionsnedsättning med gruppen som inte har det³¹. De sistnämnda invändningarna är inte relevanta i en svensk kontext med en god tillgång till registerdata som möjliggör jämförelser av levnadsförhållanden, inklusive ekonomiska förutsättningar, för grupperna med insatser relaterade till funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen.

Könsfördelningen i grupperna med respektive utan insatser relaterade till funktionsnedsättning ser lite olika ut, vilket beskrivs mer utförligt i Bilaga 1. I populationen med insatser relaterade till funktionsnedsättning finns en viss övervikt av kvinnor, medan det motsatta gäller i populationen utan sådana insatser. Det finns även skillnader mellan andelen inrikes respektive utrikes födda med insatser relaterade till funktionsnedsättning. Det går inte att säkert veta vad dessa skillnader beror på. Jämställdhetsmyndigheten lyfter i sin uppföljning av jämställd hälsa från 2021 resonemang från en statlig utredning (SOU 2018:88) om en översyn av insatser enligt LSS. De teoretiskt tänkbara förklaringar som omnämns där är relevanta också här. Det handlar till exempel om att det kan finnas skillnader i hur stor utsträckning flickor och pojkar eller kvinnor och män har funktionsnedsättningar som kvalificerar till insatser, att kvinnor och män kan tänkas ansöka om insatser i olika hög grad samt att flickor och pojkar eller kvinnor och män skulle kunna behandlas olika av de som handlägger ansökningarna.³²

SCB har under det här uppdragets genomförande efterfrågat underlag från myndigheterna som deltog vid träffen i april om huruvida insatserna som ingår i PIF analyserats med avseende på könsskillnader. Den enda rapport med viss bäring på detta som kommit till vår kännedom är den utvärdering av regeländringen med avseende på vårdbidrag som Inspektionen för socialförsäkringen genomfört och som finns omnämnd i Bilaga 1.

Om analys med det registerbaserade måttet

Som framgick av delrapporten är skillnaderna i nettolöneinkomst mellan kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning små. Att så är fallet har åtminstone delvis sin förklaring i att en relativt stor andel i gruppen inte har en löneinkomst. Det är 43 procent bland både kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning som har en löneinkomst. Samtidigt kan en betydande del av inkomstskillnaden mellan kvinnor och män i befolkningen som helhet förklaras av just skillnader i löneinkomst³³. En stor del av skillnaderna i löneinkomst förklaras i sin tur av att kvinnor och män arbetar i olika yrken³⁴. Ett sätt att mäta i hur stor utsträckning kvinnor och män arbetar i samma eller i olika yrken är att använda ett så kallat segregeringsindex³⁵. Analyser inom uppdraget visar att värdet på ett

³² Jämställdhetsmyndigheten (2021)

³³ Medlingsinstitutet (2023)

³⁴ Medlingsinstitutets analyser visar att skillnader i yrke är den enskilt största förklarande bidraget (av de som undersökts) vad gäller löneskillnader mellan kvinnor och män. Se Medlingsinstitutet (2024a) Sid.16–17.

³⁵ Segregeringsindex är en indikator (2.18) som används inom Jämställdhetsstatistiken. Indikatorn är en av flera som visar arbetskraftsdeltagande och sysselsättning. Storleken på index kan variera mellan noll och hundra där noll innebär att kvinnors och mäns representation i varje enskilt yrke är lika stor

sådant segregeringsindex är något lägre för personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen. Det innebär att kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning arbetar i samma yrken i något högre grad än kvinnor och män utan insatser relaterade till funktionsnedsättning. Skillnaderna är dock små.

Att skillnaderna i nettointkomst mellan kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning är små ska även förstås mot bakgrund av hur vissa ersättningar som ingår i variabeln är utformade. Bland personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning uppgår 64 procent av kvinnorna och 56 procent av männen sjuk- eller aktivitetsersättning under 2022. Sådana ersättningar relateras till ålder eller till om personen har en sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Om personen inte arbetat tidigare finns en garantiersättning. Maximal garantiersättning vid aktivitetsersättning var 10 988 kronor per månad före skatt år 2022. För sjukersättning var den maximala garantiersättningen 11 190 kronor per månad före skatt. Om det finns en SGI är ersättningen knappt 65 procent av den genomsnittliga inkomsten under de senaste åren och som mest 21 230 kronor före skatt per månad.

Under innevarande år har analysen fokuserat på att fördjupa bilden med avseende på eventuella skillnader mellan olika undergrupper inom gruppen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning samt med avseende på olika inkomstslag.

Officiell statistik: ULF

Statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning har inom regeringsuppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning redovisats inom Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) i form av ett omfattande extra tabellpaket i Excel. För att SCB ska kunna återuppta tilläggsredovisningen kommande år är bedömningen att ett medelstillskott om 300 tkr per år behövs, vilket tidigare kommunicerats till regeringen inom ramarna för uppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning³⁶. Tabellpaketet omfattade samtliga redovisningsgrupper med avseende på typ av funktionsnedsättning som är möjliga att redovisa baserat på

medan ett index lika med hundra är liktydigt med att kvinnor och män har fullständigt olika yrken. Segregeringsindex ligger nära 50 för personer i åldern 20–64 år, men är lägre bland de yngre och högre bland de äldre. Beskrivning av beräkningarna som ligger till grund för indexet finns i SCB (2024f). Sid.47–49.

³⁶ Se SCB (2024b)

befintliga frågor i ULF från och med år 2021. I genomförandet av det här uppdraget har en sådan indelning bekräftats vara efterfrågad.

I den statistik som i dagsläget redovisas inom ULF ingår funktionsnedsättning som en av flera bakgrundsvariabler i den statistik som kan hämtas ur databaser. Den enda övriga indelning som det i dagsläget går att korstabulera med är kön. Flera av variablerna i ULF är relevanta för analyser av ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning, men används idag inte inom Jämställdhetsstatistiken. Det handlar framför allt om statistik som avser avsaknad av kontantmarginal, svårigheter att få ekonomin att gå ihop och om att ha kommit efter med betalningar. Sett till resultaten finns skillnader mellan gruppen med funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen. Skillnaderna mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning faller inom den statistiska felmarginalen.

Ytterligare tillämpning

I analyserna har svarsdata från ULF om personer med funktionsnedsättning enligt den definition som bygger på en kombination av den internationellt harmoniserade WGSS och den så kallade nationella frågan kombinerats med olika registerbaserade inkomstmått³⁷. Inom uppdraget har undersökts om datamaterialet medger framställning av väsentliga delar av den mest grundläggande indikatorn om ekonomisk jämställdhet som ingår i Jämställdhetsstatistikens redovisning, indikator 2.1. Denna utgör som framgått också en grund också i Medlingsinstitutets analyser av inkomstskillnader mellan kvinnor och män³⁸. Här används den omarbetade version som togs fram till delrapporten i januari med avseende på de övergripande inkomstslagen, inklusive särredovisning av löneinkomst.

Statistik med koppling till arbetsmarknaden: SAPF

Inom undersökningen Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning (SAPF) redovisas idag statistik i databastabeller (SSD) och därutöver i en årlig rapport som vartannat år innehåller en fördjupad analys av förekomst av diskriminering och vartannat år en analys av behov av stöd och insatser. Delrapporten från januari inom det här uppdraget innehåller en mer utförlig beskrivning av SAPF relaterat till andra befintliga undersökningar.

³⁷ Där registerhushåll använts för jämförbarhet med analyser som bygger på PIF.

³⁸ Se avsnitt ovan och Medlingsinstitutet (2024b).

Ytterligare tillämpning

En viktig indelning i statistik om ekonomisk jämställdhet är möjligheten att redovisa sysselsatta efter hel- och deltid. Detta har betonats i flera sammanhang, inte minst vid träffen med expertanvändare och -myndigheter. Inom Jämställdhetsstatistiken redovisas denna indelning sedan lång tid tillbaka uppdelat på kort respektive lång deltid. Där definieras 1–19 timmar per vecka som kort deltid och 20–34 timmar som lång deltid. En fråga som väckts i arbetet med uppdraget är om den gränsdragningen är funktionell i det här sammanhanget. Vi vet sedan tidigare att det är fler i gruppen med funktionsnedsättning som arbetar deltid jämfört med vad det är i den övriga befolkningen³⁹. Detta samtidigt som sjukförsäkringen medger ersättning på 100, 75, 50 eller 25 procent av heltid. Frågan som uppstår här är om vi genom att använda den gängse indelningen delar gruppen som arbetar halvtid mellan kort och lång deltid. Frågan har undersökts med hjälp av data från AKU och SAPF.

Resultaten visar att gränsdragningen för lång och kort deltid vid 19/20 timmar verkar vara funktionell i bemärkelsen att den inte delar gruppen personer som arbetar halvtid. Däremot är gruppen personer som arbetar kort deltid relativt sett liten. I gruppen som arbetar lång deltid syns också skillnader mellan personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga och den övriga befolkningen. Medan personer i den första gruppen främst arbetar halvtid följt av 75 procent av heltid arbetar personer i den andra gruppen oftast 75 eller 80 procent av heltid. Detta följt av 90 procent eller halvtid. Mönstret, som är liknande för kvinnor och män, bekräftas också när vi ser till orsakerna till deltidsarbete. Bland personer som arbetar deltid uppgår ungefär två tredjedelar av kvinnorna och männen med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att egen sjukdom/nedsatt arbetsförmåga/krävande arbete är en orsak till deltidsarbetet. Motsvarande andelar bland de övriga deltidsarbetande (utan funktionsnedsättning) är ungefär en av tio.

Avseende förslagen i delrapporten kan därutöver konstateras att mer detaljerade skattningar om arbetstidens omfattning för olika grupper, så som personer med eller utan små barn, eller orsaker till frånvaro är behäftade med förhållandevis stor osäkerhet. Inom uppdraget har data om funktionsnedsättning från SAPF analyserats i relation till inkomstvariabler med syftet att avgöra vad materialet medger. Resultatet visar att data från SAPF förefaller medge redovisning av centrala inkomstmått inklusive låg ekonomisk standard och låg inkomststandard.

³⁹ Se SCB (2024g)

Statistik om löner

Lönestrukturstatistiken består av flera olika undersökningar: *Lönestrukturstatistik, privat sektor (SLP)*; *Lönestrukturstatistik, kommuner*; *Lönestrukturstatistik, regioner*; *Lönestrukturstatistik, statlig sektor*. Dessutom framställs lönestrukturstatistik för hela ekonomin. Målpopulationen är personal i åldern 18–68 år med marknadsmässig lönesättning som arbetat minst en timme under mätperioden.⁴⁰ Uppgift om tjänstgöringsomfattning finns för de som arbetar åtminstone 5 procent av heltid. I statistik för privat sektor tas dock inte hänsyn till partiella tjänstledigheter. Medlingsinstitutet är statistikansvarig myndighet och SCB producent.

Ytterligare tillämpning

Frågan om PIF skulle kunna vara användbar i statistik om löner har aktualiserats i relation till statistiksamarbetet inom EU, och då mer specifikt eventuella förändringar inom LMB-statistiken som bland annat inkluderar statistik om löneskillnader mellan kvinnor och män. Som konstaterats tidigare och av andra är en brist i administrativa data om funktionsnedsättning med koppling till socialförsäkringssystem att sådana data inte genererar statistik som är jämförbar mellan länder.

Avgränsningarna i Lönestrukturstatistiken kan innebära att delar av populationen personer med insatser och ersättningar relaterade till funktionsnedsättning inte ingår i denna. Det vore i det här sammanhanget värdefullt att veta om det är möjligt att använda PIF i analyser av löneskillnader med hjälp av lönestrukturstatistiken sett till populationsstorlek. Detta har därför undersökts närmare. Analysen visar att det uppräknade antalet personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning som ingår i lönestrukturstatistiken är 64 000 kvinnor och 54 000 män. Det kan sättas i relation till att 84 000 kvinnor och 76 000 män i åldern 20–64 år med insatser relaterade till funktionsnedsättning var sysselsatta år 2022 enligt BAS.

I användning av PIF för analyser av löner och inkomster är avgränsningen av variabeln viktig att känna till. Alla personer med funktionsnedsättning har inte insatser och alla insatser ingår inte i variabeln. Det har i genomförandet av det här uppdraget uppmärksammats att registervariabeln kan behöva ses över ytterligare något med avseende på insatser relaterade till arbetsmarknaden.

⁴⁰ Av instruktionen för uppgiftslämnare i strukturlönestatistik för privat sektor (SLP) framgår att anställda i arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte ska ingå. Det är upp till företagen att avgöra vilka anställda som inkluderas. Samma sak gäller för de delar av lönestrukturstatistiken som Arbetsgivarverket respektive SKR svarar för insamlingen till.

Vilken källa bör användas och när?

Inom uppdraget har SCB tagit fram, analyserat och jämfört ett stort antal tabeller från olika källor. Vidare har vissa regressionsmodeller testats. Nedan beskrivs kortfattat de övergripande slutsatserna från analyserna. I några fall redovisas också statistik i tydliggörande syfte.

Datakällorna kompletterar varandra

Analysen visar att datakällorna PIF, ULF och SAPF kompletterar varandra på ett sätt som genererar ett mervärde för framställning av statistik respektive analyser av ekonomisk jämställdhet. De tre datakällorna (inklusive registervariabeln) avser olika populationer som bitvis överlappar varandra. Medan PIF avser personer med *insatser* relaterade till funktionsnedsättning avser ULF den definition av funktionsnedsättning som används i den officiella statistiken och som tar sikte på svårigheter att till exempel se, höra eller gå i kombination med den nationella frågan om funktionsnedsättning. SAPF utgår i stället från den nationella frågan i kombination med uppgift om funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga.

Olika inkomstslag behöver ingå i statistik om ekonomisk jämställdhet

En utgångspunkt i genomförandet av analyserna är Jämställdhetsstatistikens tabell ”indikator 2.1”. Indikatorn har benämningen *Från löne- och näringsinkomst till nettoinkomst* och finns egentligen i två utföranden med olika åldersgrupper. Den ursprungliga idén bakom indikatorn kommer från Anita Nybergs⁴¹ bidrag till forskarrapporterna i den jämställdhetspolitiska utredningen från 2005⁴².

Indikator 2.1 är omfattande och kanske därför inte vad många förknippar med indikatorer. Samtidigt summerar den till en totaluppgift som avser kvinnors nettoinkomst uttryckt som en andel av mäns dito. Nettoinkomsten är detsamma som individuell disponibel inkomst. Tabellstrukturen utgör en grund i Medlingsinstitutets analyser av inkomstskillnader mellan kvinnor och män. Själva tabellen, som finns att ladda ner från statistikdatabasen SSD på SCB:s webb, är därutöver den tabell med enskilt flest uttag årligen av de databastabeller som redovisas inom Jämställdhetsstatistiken. Tabellen är med andra ord en viktig grund för analyser av ekonomisk jämställdhet. I indikator 2.1 bygger summeringen på medelvärden samtidigt som dessa ger en begränsad bild av helheten. Av den anledningen har tabellen inom det här uppdraget, i likhet med Medlingsinstitutets analyser av

⁴¹ Se Nyberg, Anita (2005)

⁴² SOU 2005:66

inkomstskillnader mellan kvinnor och män liksom i delredovisningen från januari, kompletterats med medianvärden.

Inom uppdraget har SCB undersökt vilka delar av tabell 2.1 som är lämpliga att använda för att belysa inkomstskillnader mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning. När uppgiften baseras på en urvalsundersökning bygger flera skattningar på ett för litet antal svaranden. Datamaterialet medger dock redovisning för inkomster för den mest övergripande nivån inklusive särredovisning av löneinkomst. Vilka variabler som ingår i indikator 2.1 framgår av det fylligare metadat som finns på SCB:s webb⁴³. I korthet ingår följande i redovisningsgrupperna som ingår i tabellen på efterföljande sida:

- *Inkomster från marknaden* omfattar löneinkomst, näringsinkomst, ränta och utdelning respektive kapitalvinst.
- *Inkomster från välfärdsstaten* omfattar lönerelaterade ersättningar inklusive pension, sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning och arbetsmarknadsstöd.
- *Negativa transfereringar* omfattar skatt, återbetalt studielån och givet underhåll.

⁴³ Se SCB (2024h) Sid.5–10

Tabell 1. Inkomster och transfereringar för personer i åldern 20–64 år, Jämförelse mellan PIF och skattade värden från ULF, 2022

	Medianinkomst ¹ , Kvinnor				Medianinkomst ¹ , Män			
	PIF		ULF ²		PIF		ULF ²	
	Med insats	Övriga befolkningen	Med funktionsnedsättning	Övriga befolkningen	Med insats	Övriga befolkningen	Med funktionsnedsättning	Övriga befolkningen
MARKNADEN	80 900	348 800	211 700	361 500	124 600	425 100	306 300	441 100
Löneinkomst	185 300	349 600	243 200	360 200	242 200	423 700	353 700	437 300
VÄLFÄRDSSTATEN	162 600	37 600	94 100	34 800	158 700	26 900	96 300	26 900
NEGATIVA TRANSFERERINGAR	37 000	80 400	54 300	83 000	38 500	102 000	60 700	106 500
NETTOINKOMST	179 500	293 700	213 200	296 200	177 400	341 400	229 700	353 000
	Kvinnors andel (%) av mäns medianinkomst ¹				Kvinnors andel (%) av mäns medelinkomst ¹			
	PIF		ULF ²		PIF		ULF ²	
	Med insats	Övriga befolkningen	Med insats	Övriga befolkningen	Med insats	Övriga befolkningen	Med insats	Övriga befolkningen
MARKNADEN	65	82	69	82	83	72	67	73
Löneinkomst	77	83	69	82	85	78	70	77
VÄLFÄRDSSTATEN	102	140	98	129	102	119	107	114
NEGATIVA TRANSFERERINGAR	96	79	90	78	96	68	75	64
NETTOINKOMST	101	86	93	84	101	78	82	78
	Andel (%) personer med inkomst							
	Kvinnor				Män			
	PIF		ULF ²		PIF		ULF ²	
	Med insats	Övriga befolkningen	Med funktionsnedsättning	Övriga befolkningen	Med insats	Övriga befolkningen	Med funktionsnedsättning	Övriga befolkningen
MARKNADEN	68	94	82	93	67	95	81	97
Löneinkomst	43	90	70	89	43	90	66	93
VÄLFÄRDSSTATEN	94	74	86	75	89	63	72	64
NEGATIVA TRANSFERERINGAR	96	95	93	95	95	95	93	98
NETTOINKOMST	100	99	99	99	100	98	100	100

Källa: Inkomst- och taxeringsregistret, Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) och Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

1. Belopp i kronor och kvinnors andel av mäns inkomst avser personer som har en inkomst skild från noll i respektive inkomstkategori. I den nedre delen av tabellen framgår andelen kvinnor och män som har respektive inkomst.

2. Statistik från ULF är skattningar som är behäftade med viss osäkerhet.

På ett övergripande plan är strukturen vad gäller inkomstskillnader mellan kvinnor och män snarlik när vi jämför populationen i åldern 20–64 år som inte har insatser relaterade till funktionsnedsättning enligt registervariabeln PIF med motsvarande värden för den övriga befolkningen baserat på ULF (WGSS + nationella frågan). Samtidigt är netto- och löneinkomsterna något lägre bland dem som inte har insatser (PIF) jämfört med de som övriga befolkningen baserat på ULF (WGSS + nationella frågan). Vidare har 7 personer av 10 med funktionsnedsättning (ULF) en löneinkomst medan motsvarande andel bland personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) är 4 av 10. För skattningarna som bygger på ULF finns osäkerhetstal som dock inte ingår i tabellen.

Skillnaden i nettoinkomst mellan kvinnor och män är mindre bland personer med funktionsnedsättning (ULF) jämfört med vad den är i den övriga befolkningen. Minst är skillnaden bland personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) där mediannettoinkomsten är i det närmaste densamma för kvinnor och män. Det finns dock skillnader mellan kvinnor och män i de underliggande inkomstslagen. Skillnaden i löneinkomst (median) är störst mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning baserat på ULF. Bland kvinnor och män som har insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) är skillnaden i löneinkomsten mindre. Minst är skillnaden mellan kvinnor och män i den övriga befolkningen (ULF) respektive kvinnor och män som inte har insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF). Samtidigt är såväl löne- som nettoinkomsten lägre bland kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) jämfört med vad den är bland kvinnor och män med funktionsnedsättning (ULF).

I arbetet med uppdraget har statistik för olika inkomstslag analyserats. Utöver de som ingår i den koncentrerade versionen av ”indikator 2.1” (se tabell 1) har också sammanräknad arbetsinkomst och sammanräknad förvärvsinkomst analyserats med avseende på kvinnors andel av mäns inkomst vid olika percentiler.

Att inkludera ålder i analyserna

För personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) respektive med funktionsnedsättning (ULF) är inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män något större efter åldersstandardisering. För den övriga befolkningen syns inte motsvarande skillnader mellan åldersstandardiserade och inte åldersstandardiserade skattningar. Samtidigt finns underliggande skillnader. Ser vi i stället till skillnader mellan åldersgrupper syns ett mönster i ULF som indikerar att inkomstskillnaderna mellan olika åldersgrupper ser något olika ut för kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med män med funktionsnedsättning. Motsvarande skillnader finns inte mellan kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF). I åldersstandardiserade skattningar synliggörs inte sådana skillnader mellan olika åldersgrupper.

Att en funktionsnedsättning kan vara medfödd eller förvärfvas under en livstid medför att andelen som har en funktionsnedsättning är högre bland äldre än bland yngre. Samtidigt går det att anta att de ekonomiska förutsättningarna till viss del på gruppnivå kan variera med om en funktionsnedsättning är medfödd eller förvärfvad senare i livet. Eftersom vi inte har longitudinella data kan vi dock inte pröva ett sådant antagande. Analyser inom det här uppdraget indikerar att det är en högre andel bland yngre personer som har en låg inkomststandard jämfört med vad det är bland äldre. Detta samtidigt som skillnaden mellan yngre och äldre är något större bland personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning jämfört med motsvarande skillnad mellan yngre och äldre i den övriga befolkningen.

Sammantaget visar analyserna att ålder kan behöva inkluderas som redovisningsgrupp i statistiken för att den ska bli så rättvisande som möjligt. När det gäller att redovisa statistiken efter åldersgrupper tillför PIF viktiga dimensioner till analyserna då denna medger en nedbrytning på såväl ålder som andra relevanta indelningar samtidigt. En svaghet i att använda registervariabeln PIF är samtidigt att resultat för äldre personer blir svårtolkade mot bakgrund av variabelns sammansättning, där insatser relaterade till ålder inte går att särskilja från insatser relaterade till funktionsnedsättning. Detta gäller för en grovre indelning som avser personer 65 år och äldre (utan undergrupper) och framför allt avseende de äldsta (se Bilaga 1).

Analyserna avser här 2022 års inkomstuppgifter. Vad gäller eventuella förändringar i redovisningsgrupper till följd av höjd pensionsålder har detta gjorts på lite olika sätt i de undersökningar som hittills publicerat statistik för referensåret 2023. Detta beroende av statistikens ändamål och användning. Inom Jämställdhetsstatistiken har befintliga serier inom ekonomisk jämställdhet i huvudsak byggts ut genom att låta en och samma redovisningsgrupp avse 20–64 år till och med referensåret 2022 och 20–65 år från och med referensåret 2023.

Fördelning av inkomster fördjupar bilden

Kvinnors andel av mäns nettoinkomst sjunker med stigande inkomstpercentiler. Bland kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) är mönstret liknande, även om kvinnors nettoinkomst vid de lägsta percentilerna här är högre än motsvarande inkomster bland män. Även bland personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning har män högre nettoinkomst vid de högsta percentilerna. Inkomstskillnader under P10 och över P90 har ett bitvis något ”spretigt” mönster. Kvinnors nettoinkomst uttryckt som andel av mäns nettoinkomst är betydligt mindre i gruppen 65 år och äldre jämfört med vad den är i yngre åldersgrupper. Det gäller både i grupperna med och utan insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF).

Två viktiga mått: låg ekonomisk standard och låg inkomststandard

Med låg ekonomisk standard avses personer som lever i ett hushåll som har en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga. Det är med andra ord ett relativt mått. Låg inkomststandard är i stället ett absolut fattigdomsmått som används för att klassificera hushåll med låga inkomster. Måttet beskriver hur väl hushållets inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som mat, boende, barnomsorg, lokala resor med mera. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala för sådana nödvändiga levnadsomkostnader.

Ungefär var fjärde kvinna och var tredje man i åldern 20–64 år med en funktionsnedsättning enligt ULF bedöms ha en låg ekonomisk standard. Det är, i likhet med vad som ses i analyser av personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF), dubbelt så höga andelar jämfört med de för kvinnor och män i den övriga befolkningen i samma åldersgrupp. Bland kvinnor och män som är 65 år eller äldre syns inte lika stora skillnader mellan personer med funktionsnedsättning och den övriga befolkningen. När det gäller låg inkomststandard är också andelarna ungefär dubbelt så höga i gruppen med funktionsnedsättning (ULF) jämfört med motsvarande andel i den övriga befolkningen. Här faller skillnaden mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning inom den statistiska felmarginalen, medan en viss skillnad syns mellan kvinnor och män i den övriga befolkningen. För det registerbaserade måttet (PIF) är det, som framgått av delredovisningen från januari, möjligt att redovisa statistik om låg ekonomisk standard och låg inkomststandard uppdelat på fler redovisningsgrupper såsom ålder och hushållstyp. Däremot blir statistiken för hela åldersgruppen 65 år och äldre mer svårtolkad.

Arbetsmarknadsstatus

Analysen av ekonomisk jämställdhet behöver, utöver statistik om inkomster, också inkludera statistik om arbetsmarknadsstatus. Detta för att belysa väsentliga delar av det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet⁴⁴. I SAPF finns detaljerad statistik om arbetskraftstillhörighet för kvinnor och män med funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen, inklusive särredovisning av arbetskraftstillhörighet för kvinnor och män med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga. När motsvarande statistik för personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) tas fram finns viktiga skillnader mellan källorna. I analyser med PIF används Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS), medan analyser som bygger på SAPF avser arbetskraftstillhörigheten enligt

⁴⁴ Se delrapportering från januari (SCB (2024a)).

Arbetskraftsundersökningarna (AKU). Det finns även skillnader i målpopulation med avseende på hushåll och ålder.⁴⁵

Resultat från statistik som bygger på självskattade uppgifter i SAPF och den registerbaserade PIF behöver med andra ord jämföras med stor försiktighet. Det mervärde PIF kan tillföra, förutom att specifikt avse ekonomiska förutsättningar för personer med *insatser* relaterade till funktionsnedsättning, är att variabeln medger nedbrytning på fler undergrupper, såsom ålder. Till exempel är arbetslösheten (BAS) bland personer i 20-årsåldern med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF) fem gånger så hög jämfört med vad den är i motsvarande grupp utan insatser och ersättningar relaterade till funktionsnedsättning. Andelen arbetslösa är något högre bland män än bland kvinnor, men eftersom gruppen män med insatser relaterade till funktionsnedsättning är något större än motsvarande grupp kvinnor (bland personer i 20-årsåldern) utgör män nästan två tredjedelar av alla arbetslösa unga med insatser relaterade till funktionsnedsättning.

Tabell 2. Befolkningen 20–64 år i och utanför arbetskraften med respektive utan insatser relaterade till funktionsnedsättning, 2022
Antal, andelar (%) av befolkningen i respektive grupp och könsfördelning (%)

	Utan insats				Med insats			
	Andel		Könsfördelning (%)		Andel		Könsfördelning (%)	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
I arbetskraften								
Sysselsatta	84	85	48	52	39	41	53	47
Arbetslösa ¹	4	4	50	50	15	17	49	51
Ej i arbetskraften								
Studier	5	3	57	43	2	2	55	45
Pension	1	1	49	51	1	1	61	39
Sjukdom	1	0	62	38	47	44	55	45
Övrigt	7	7	48	52	3	4	48	52
Totalt antal	2 688 000	2 856 000			213 000	186 000		

Källa: Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) och Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF)

Not: Värdet 0 betyder "mindre än hälften av den använda enheten", d.v.s. mindre än 0,5 procent.

⁴⁵ Skillnader mellan BAS och AKU finns beskrivna och analyserade i flera underlag som hittas på SCB:s webb: [Befolkningens arbetsmarknadsstatus \(BAS\)](#)

Till följd av hur PIF konstruerats, i kombination med den hierarkiska grupperingen i BAS, som i delar nyttjar samma underliggande registerdata som PIF gör, blir andelen av befolkningen som inte ingår i arbetskraften till följd av sjukdom mycket liten bland de som inte har beviljade insatser relaterade till funktionsnedsättning. Motsvarande andel bland personer med sådana insatser är närmare hälften.

Tabell 3. Befolkningen 20–29 år i och utanför arbetskraften med respektive utan insatser relaterade till funktionsnedsättning, 2022
Antal, andelar (%) av befolkningen i respektive grupp och könsfördelning (%)

	Utan insats				Med insats			
	Andel		Könsfördelning (%)		Andel		Könsfördelning (%)	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
I arbetskraften								
Sysselsatta	73	75	47	53	30	31	43	57
Arbetslösa ¹	5	5	45	55	25	28	39	61
Ej i arbetskraften								
Studier	15	12	53	47	15	10	53	47
Pension	.	.	.	.	.	.	.	.
Sjukdom	0	0	61	39	41	41	44	56
Övrigt	9	9	47	53	5	5	42	58
Totalt antal	572 300	620 100			26 500	33 300		

Källa: Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) och Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF)

Not: Värdet 0 betyder "mindre än hälften av den använda enheten", d.v.s. mindre än 0,5 procent.

Gruppen med insatser relaterade till funktionsnedsättning är betydligt mindre än gruppen utan sådana insatser. Det innebär att 14 procent av arbetslösa män och 11 procent av arbetslösa kvinnor i 20-årsåldern hade insatser relaterade till funktionsnedsättning 2022. Bland personer i 20-årsåldern är andelen kvinnor som inte ingår i arbetskraften till följd av studier lika stor i grupperna med insatser som i den övriga befolkningen. Bland män med insatser relaterade till funktionsnedsättning är andelen studerande något lägre än i den övriga befolkningen. I slutlig PIF ingår bland annat vissa insatser inom utbildning. I BAS bygger uppgiften om studier bland annat på uppgifter om utbetald aktivitetsersättning från Försäkringskassan för förlängd skolgång.

Kort om multivariat analys

I det inledande arbetet inom uppdraget gjordes försök att konstruera regressionsmodeller med utgångspunkt i önskemål hämtade ur betänkandet från kommissionen för jämställda livsinkomster. Detta beskrevs i delrapporten från januari. Inom det fortsatta uppdraget har vi inte kunnat skapa regressionsmodeller med tillräcklig förklaringsgrad som samtidigt lämnar utrymme för meningsfulla tolkningar baserade på ämneskunskap. Det betyder att vi i en linjär respektive logistisk regressionsmodell inte kunnat förklara väsentliga delar av inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning respektive den övriga befolkningen med befintliga variabler.

Bilagor

Bilaga 1: Analys av registervariabeln PIF

I januari 2024 lämnade SCB förslag på en registervariabel för personer med funktionsnedsättning. Detta som en del i redovisningen av regeringsuppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning.

Variabeln heter *Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning* (PIF) och utgår från den folkbokförda befolkningen. Variabeln är dikotom och avser personer med insatser och ersättningar relaterade till funktionsnedsättning respektive den övriga befolkningen.

PIF är fortfarande under utveckling och används idag inte i någon återkommande publicering. Inom det här uppdraget har variabeln prövats för redovisning av statistik om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning.

PIF skapas av administrativa uppgifter från ett antal myndigheter (SCB, Skolverket, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen) om vilka personer som under kalenderåret har fått minst en insats relaterad till funktionsnedsättning i enlighet med lagar och forskrifter om insatser till personer med funktionsnedsättning.⁴⁶

Registervariabeln har inom det här uppdraget tagits fram för ytterligare ett år, 2022, för att kunna utvecklas vidare. Dessutom har variabeln för tidigare tre årgångar kompletterats med uppgifter om insatser inom utbildning i enlighet med vad som föreslogs i slutrapporteringen av uppdraget inom vilket PIF först utvecklades. Det innebär att fyra årgångar; 2019–2022, funnits tillgängliga. Inom det här uppdraget har en analys av variabelns egenskaper gjorts i relation till ändamålet. I analysen har SCB tagit ställning till variabelns utformning och innehåll, relevans och kvalitet.

⁴⁶ SCB (2024c)

Om Populationen som registervariabeln omfattar

Registervariabeln består av information om insatser som beviljas med olika syfte. I registervariabeln ingår, i korthet, insatser som ska möjliggöra utbildning, deltagande i arbetslivet och jämlika livsvillkor för framför allt, men inte enbart, äldre.

Tabell 1. Insatser relaterade till funktionsnedsättning som ingår i registervariabeln

Register	Källa
Registret över totalbefolkningen Uppgift om skolgång (folkhögskola) anpassad för personer med funktionsnedsättning samt insatser inom skolan för elever med funktionsnedsättning (enligt förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd	SCB
Registret över insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, (1003:387) Registret över socialtjänstinsatser till äldre och personer med funktionsnedsättning, SOL (2001:453)	Socialstyrelsen
Inskrivna vid Arbetsförmedlingen med insats relaterad till funktionsnedsättning enligt förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	Arbetsförmedlingen
Insatser till personer med funktionsnedsättning enligt Socialförsäkringsbalken (2010:110)	Försäkringskassan
Uppgift om skolgång (grundskola, gymnasieskola, komvux) anpassad för personer med funktionsnedsättning samt insatser inom skolan för elever med funktionsnedsättning enligt Skollagen (2010:800)	Skolverket

Skillnader mellan olika åldersgrupper

Enligt registervariabeln har 10 procent av alla kvinnor och 8 procent av alla män i den folkbokförda befolkningen någon form av insats relaterad till funktionsnedsättning.

Av tabellen på efterföljande sida framgår hur stor andel av befolkningen i olika åldersgrupper som ingår i populationen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning. Bland yngre personer är andelen personer med sådana insatser lägre bland kvinnor än bland män, medan det motsatta gäller bland äldre. Att en funktionsnedsättning kan vara medfödd eller förvärfvas under en livstid medför att andelen som har en funktionsnedsättning är högre bland äldre än bland yngre. Det framgår också av skattningar i urvalsundersökningar⁴⁷.

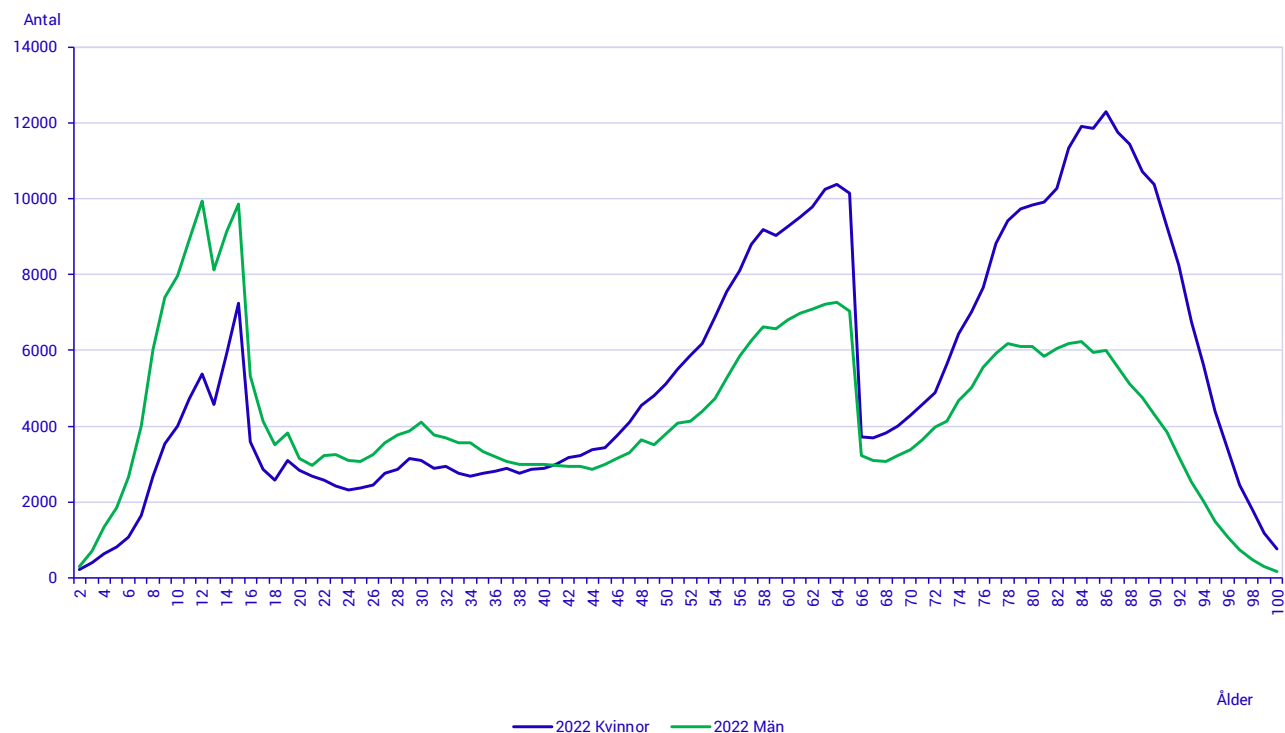
⁴⁷ SCB (2024d)

Tabell 2. Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning, 2022
Andel (%) i respektive grupp

Ålder	Kvinnor	Män
0–17 år	4,6	7,8
18–29 år	4,5	5,2
30–44 år	4,3	4,5
45–64 år	11,2	8,0
65–79 år	11,7	9,0
80 år eller äldre	49,0	32,3
Totalt	10,1	8,1

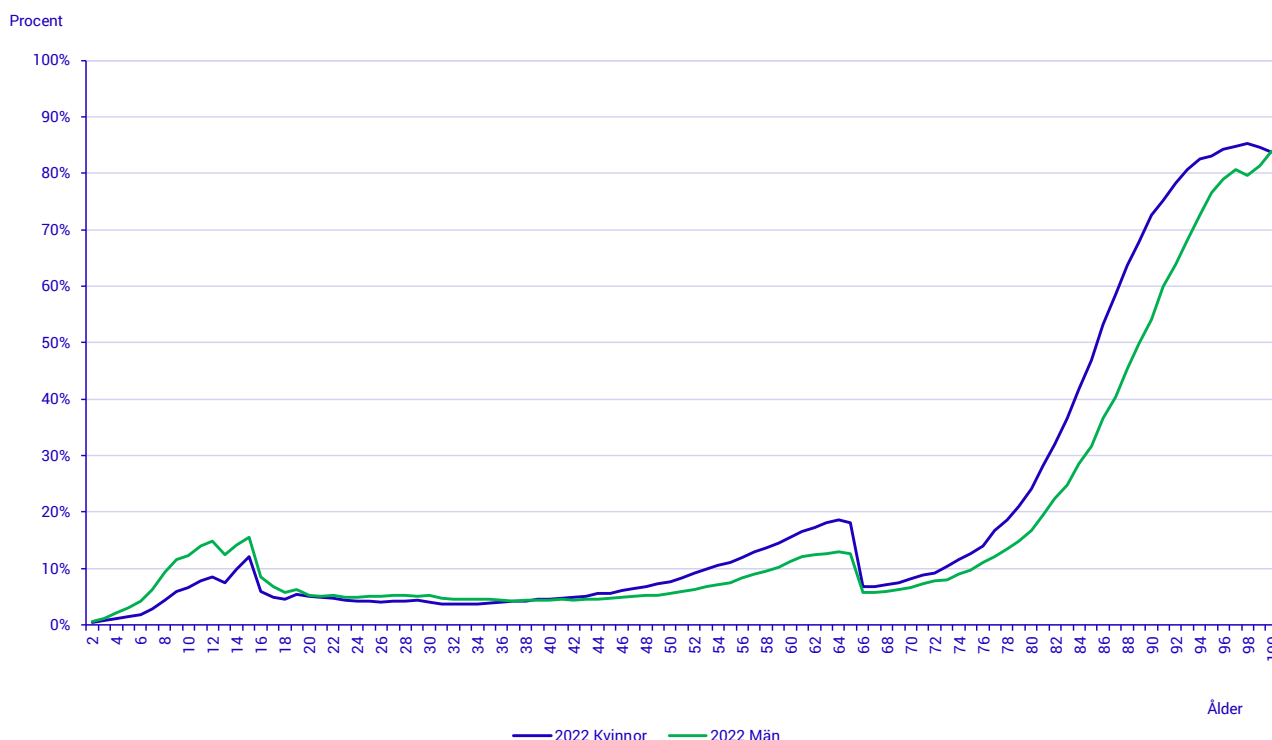
Vissa insatser som omfattas av registervariabeln är på ett eller annat sätt åldersrelaterade så till vida att regelverk begränsar vem som kan söka och beviljas en insats. I ett diagram över antalet personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning syns tydligt var dessa åldersgränser finns. Störst skillnader finns vid 19–20 års ålder, vid 29–30 års ålder och vid 64–65 års ålder (se diagram 1).

Diagram 1. Personer i åldern 2–100 år med insatser relaterade till funktionsnedsättning efter ålder, 2022
Antal

Fram till 20 års ålder är det en högre andel pojkar än flickor som har insatser relaterade till funktionsnedsättning. Dessa insatser är primärt inom utbildningsområdet. Därefter är andelen kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning ungefär lika stora fram till 40 års ålder. Fram till pensionsålder är sedan andelen kvinnor med insatser högre än motsvarande andel män. Här har män främst insatser på arbetsmarknadsområdet och kvinnor insatser inom sjukförsäkringsområdet. Precis efter pensionsåldern är andelen personer med insatser åter relativt lika för kvinnor och män. I åldrarna över 75 år är andelen kvinnor med insatser högre än motsvarande andel män. Här finns främst socialtjänstinsatser för äldre och personer med funktionsnedsättning.

Diagram 2. Personer i åldern 2–100 år med insatser relaterade till funktionsnedsättning efter ålder, 2022
Andel (%) av befolkningen i respektive ålder

Jämförelse med preliminär registervariabel

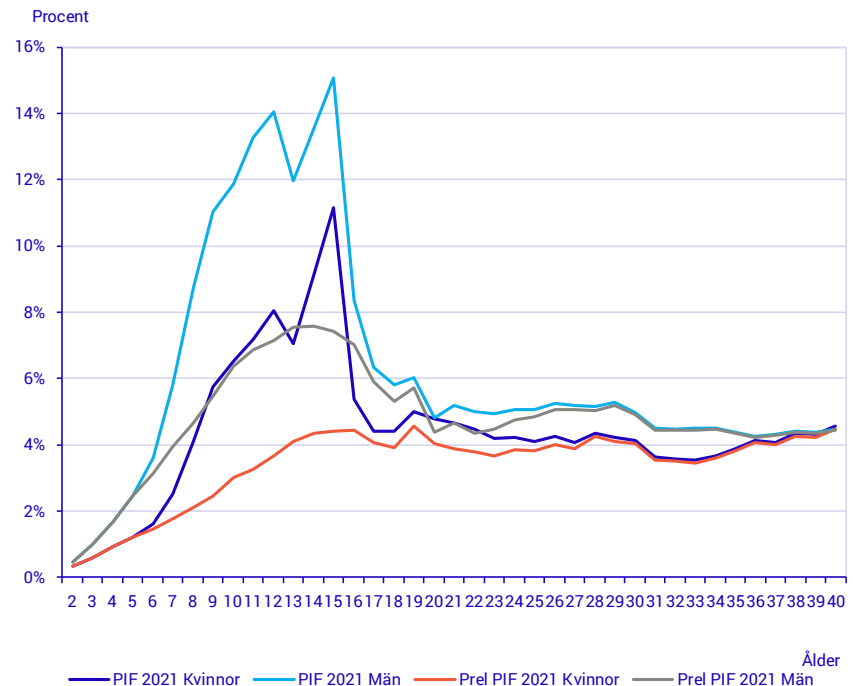
Inom regeringsuppdraget att utveckla en registerbaserad variabel för personer med funktionsnedsättning prövades en preliminär version som inte inkluderade uppgifter om insatser på utbildningsområdet. Skillnaderna mellan preliminär registervariabel och den slutliga registervariabeln påverkar i första hand populationen unga som omfattas.

I åldersgruppen 2–40 år är andelen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning 28 procent högre i den slutliga variabeln jämfört med preliminär PIF. Störst är ökningen i åldersgruppen 2–15 år där

andelen nästan fördubblas. Som framgår av diagram 3 finns betydande skillnader mellan könen.

Diagram 3. Personer i åldern 2–40 år med insatser relaterade till funktionsnedsättning, preliminär variabel och slutlig variabel, 2021

Andel (%) av befolkningen i respektive ålder

Vid övergången från mellanstadiet till högstadiet syns en tillfällig nedgång. Skolverket redovisar motsvarande mönster i sina rapporter, men ger ingen förklaring därtill.⁴⁸

Utbildningsnivå i populationen med insatser

Utbildningsnivån i populationen med insatser relaterade till funktionsnedsättning är lägre än vad den är i den övriga befolkningen⁴⁹. Tabell 3 visar utbildningsnivån hos personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning i åldern 30 år och äldre. Orsaken till den nedre åldersgränsen är att utbildningsnivå inte är meningsfull att följa för personer i åldrar där det fortfarande är en hög andel personer som inte hunnit avsluta sin högsta utbildning.

Uppgift om utbildning saknas för 3–4 procent av gruppen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning i åldern 30 år och äldre, vilket är högre än motsvarande andel för befolkningen som helhet. Där

⁴⁸ Skolverket (2023)

⁴⁹ Se https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/befolkningens-utbildning/#_Tabellerochdiagram

saknas uppgift om utbildning för 2 procent år 2023, med stora skillnader mellan inrikes och utrikes födda (mindre än 0,5 respektive nästan 8 procent). En bidragande orsak till detta är att uppgift om anpassad utbildning inte ingår i registret över befolkningens utbildning⁵⁰. Som exempel nämns i SCB:s hemställan till regeringen (om behandling av vissa känsliga personuppgifter om hälsa för framställning av utbildningsstatistik) att hälften av de för vilka vi saknar uppgift om utbildning, och som ingår i gruppen inrikes födda i åldern 17–19 år, återfinns i gymnasiesärskolan och tidigare deltagit i grundskolan⁵¹. Samtidigt är andelen elever som gått i anpassad utbildning högre bland yngre jämfört med motsvarande andel bland äldre i befolkningen. Täckningen i utbildningsregistret är därutöver sämre för personer födda 1975 och senare respektive för personer som inte var folkbokförda i Sverige år 1990 då dessa inte ingick i Folk- och Bostadsräkningen (1990). Sammantaget innebär det att andelen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning som har en gymnasieutbildning eventuellt underskattas något, dock sannolikt inte i någon större utsträckning.

När vi jämför utbildningsnivåerna för kvinnor och män med insatser relaterade till funktionsnedsättning som är 30 år eller äldre, är det en något högre andel av kvinnorna som har en eftergymnasial utbildning. När vi jämför med hela befolkningen är andelarna med kort utbildning betydligt högre bland personer med insatser, och andelarna med längre utbildning betydligt lägre.

Tabell 3. Högsta avslutade utbildningsnivå för personer i åldern 30 år och äldre med insatser relaterade till funktionsnedsättning, 2022
Andel (%)

	Kvinnor	Män
Förgymnasial	31,0	32,5
Gymnasial	44,0	45,5
Eftergymnasial	22,4	18,5
Uppgift saknas	2,5	3,6
Totalt	100,0	100,0

Kommentar: Avrundningar gör att andelarna inte summerar till 100 procent.

⁵⁰ Detta beror på att SCB inte har rätt att behandla vissa känsliga personuppgifter i framställningen av utbildningsstatistik. SCB skickade våren 2023 en hemställan till regeringen om ändring i bilaga till förordning (2001:100). Det är samma hemställan som den som avser jämställdhetsstatistik och som beskrivs i den här rapportens avsnitt om juridiska förutsättningar.

⁵¹ Se [Hemställan utbildnings- och jämställdhetsstatistik 2023-05-02](#)

Skillnader mellan inrikes och utrikes födda

I alla åldersgrupper, förutom bland de allra yngsta, är det en lägre andel utrikes födda som ingår i populationen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning, jämfört med inrikes födda.

Tabell 4. Personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning efter ålder och nationell bakgrund, 2022

Andel (%) i respektive grupp

	Inrikes födda		Utrikes födda	
Ålder	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
0–17 år	4,6	7,7	5,3	8,2
18–29 år	5,1	6,0	2,5	3,0
30–44 år	5,1	5,4	2,4	2,5
45–64 år	11,3	7,8	11,0	8,5
65–79 år	11,6	8,9	12,2	9,2
80 år eller äldre	49,5	32,7	46,0	29,2
Totalt	10,6	8,5	8,1	6,2

Registervariabeln jämfört med skattningar från urvalsundersökningar

I slutrapporteringen från regeringsuppdraget om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning jämfördes den preliminära versionen av registermättet PIF med skattningar från olika urvalsundersökningar. I Undersökningarna om levnadsförhållanden (ULF) finns ett frågebatteri utvecklat av den internationella arbetsgruppen Washington group kallat Washington group Short set (WGSS).⁵² Det är det mått där individen i högst utsträckning även har en insats beviljad enligt preliminär version av PIF. Det var 47 procent av dem som tillhörde gruppen personer med funktionsnedsättning enligt WGSS i ULF som även tillhörde gruppen personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning. Därefter finns störst överlapp med den nationella frågan i SAPF respektive samma fråga i ULF.⁵³ Högst överensstämmelse med den preliminära versionen av PIF har den nationella frågan i ULF då även följdfrågan inkluderas och avgränsas till de som svarat att de har stora svårigheter

⁵² Washington group är en arbetsgrupp inom FN:s statistiksamarbete. Frågebatteriet WG Short set (WGSS) används i många länder och frågar om personen har svårt att se, höra, gå mm. För mer information se SCB (2024). Olika sätt att mäta funktionsnedsättning - Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:3.

⁵³ Frågan lyder: Har du någon funktionsnedsättning? Den kan tex vara en fysisk, psykisk, kognitiv, intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. För mer information se SCB (2024). Olika sätt att mäta funktionsnedsättning - Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:3.

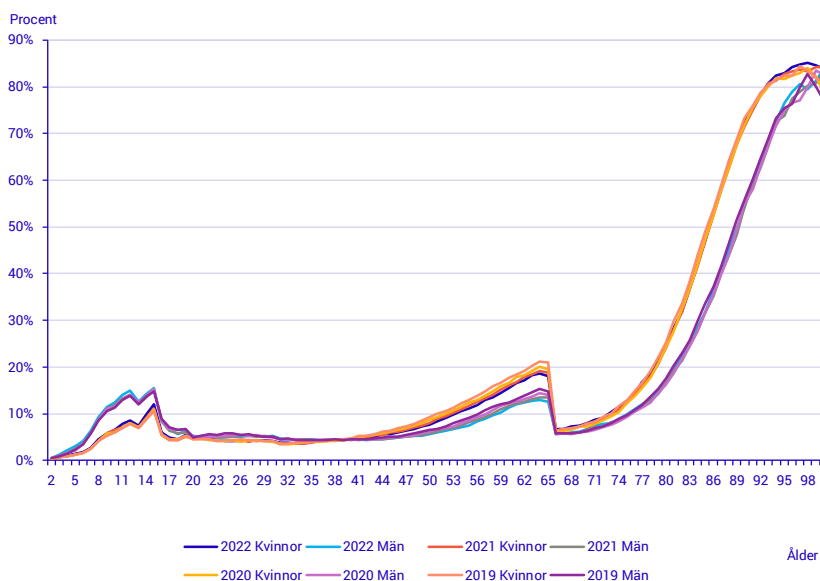
eller att det finns något som de inte alls klarar av. Det var 54 procent av de som svarat ja på följdfrågan som också ingick i populationen med insatser relaterade till funktionsnedsättning (PIF). Samma mönster sågs för GALI när nedsatt aktivitetsförmåga avgränsades till att enbart avse de som svarat ”mycket svårt” på GALI-frågan.⁵⁴ Det skulle kunna vara av intresse att undersöka i vilken omfattning den slutliga variabeln överlappar med barn med funktionsnedsättning enligt det estimat som används i Barn-ULF.

Ett rättighetsbaserat mått

I dagsläget finns en fyra år lång tidsserie för PIF, vilket inte medger möjligheter till någon utförligare analys av förändringar över tid. Jämförelser mellan dessa år visar dock att populationens storlek och sammansättning verkar vara stabil över åren vi kan jämföra, det vill säga 2019–2022. Storleken på gruppen liksom dess andel av den folkbokförda befolkningen, är som synes förhållandevis stabila.

Diagram 4. Personer i åldern 2–100 år med insatser relaterade till funktionsnedsättning, 2019 – 2022.

Andel (%) av alla i befolkningen respektive år

⁵⁴ GALI (Global Activity Limitation Indicator) är ett självrapporterat mått som avser mäta aktivitetsnedsättning relaterad till hälsa. ”Har du, på grund av hälsoproblem, svårt att klara av sysslor eller delta i aktiviteter som folk i allmänhet gör?” Svarsalternativen är: Ja, mycket svårt; ja, ganska svårt eller Nej, inte alls svårt. För de som svarar mycket svårt eller ganska svårt ställs frågan: ”Har du haft dessa svårigheter under åtminstone de senaste 6 månaderna?” GALI är framtaget inom EU och ställs i flera EU-reglerade undersökningar. För mer information se SCB (2024). Olika sätt att mäta funktionsnedsättning – Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:3. Nämnas kan att det har kommit synpunkter på att GALI kopplar funktionsnedsättning till hälsa, eller hälsoproblem, medan det inte nödvändigtvis är så att personer som har en funktionsnedsättning ser det som ett hälsoproblem. Detta även om funktionsnedsättning i regel ses som en uppgift om hälsa enligt dataskyddsförordningen och räknas därför som känslig personuppgift. Se SCB (2024a).

Förhållandena mellan olika redovisningsgrupper som män/kvinnor, inrikes/utrikes födda och olika åldersgrupper verkar också vara stabila över de fyra åren. För såväl antal som andel personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning har alltså inga större förändringar skett under perioden 2019 till 2022.

Det är både fler kvinnor än män och en högre andel kvinnor än män som har insatser relaterade till funktionsnedsättning. Högst antal och andel var det år 2019, varefter både antalet och andelen med insatser i befolkningen legat relativt stabilt på en något lägre nivå jämfört med 2019. Det är svårt att säga vad minskningen mellan 2019 och 2020 beror på. Tidpunkten sammanfaller med början av Covid-19-pandemin i Sverige men också med ändringar i socialförsäkringen. Den korta dataserie som finns tillgänglig medger inte analyser av eventuella konsekvenser av Covid-19-pandemin i det här sammanhanget.

När det gäller ändringar i socialförsäkringen började vårdbidrag och handikappersättning att fasas ut från och med 2019 för att ersättas av insatserna omvårdnadsersättning och merkostnadsersättning. Föräldrar med barn som på grund av sin funktionsnedsättning behöver omvårdnad och tillsyn kan från och med den 1 januari 2019 ansöka om omvårdnadsbidrag. Merkostnadsersättning kan beviljas föräldrar som har merkostnader på grund av sitt eller sina barns funktionsnedsättning. Syftet med reformen var att göra förmånerna tydligare, mer förutsägbara och mer tidsenliga jämfört med de tidigare förmånerna vårdbidrag och handikappersättning. Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF) har utvärderat reformen och tillämpningen av regelverket.⁵⁵

Just denna regelförändring verkar enligt analyser inom det här uppdraget inte ha bidragit till att andelen personer i befolkningen med socialförsäkringsinsatser relaterade till funktionsnedsättning avtagit eller till att fördelningen mellan olika redovisningsgrupper, så som ålder eller kvinnor och män, väsentligen förändrats mellan åren 2019 och 2020.

I eventuell fortsatt framställning av PIF vore det till nytta att fortsatt följa ISF:s granskningar av regelförändringar. För att undersöka eventuella regelförändringars påverkan, och större samhällsliga förändringars betydelse, för populationen behövs en längre tidsserie.

⁵⁵ Inspektionen för Socialförsäkringen (2021)

Övergripande slutsatser om variabelns egenskaper

Eftersom det går att förutsäga vilka begränsningar variabeln har bedömer SCB att PIF är möjlig att använda som bakgrundsvariabel i analyser av levnadsförhållanden, inklusive ekonomisk jämställdhet. Samtidigt är PIF fortfarande under utvecklig och det finns vissa aspekter av variabeln som kan behöva ses över ytterligare. Variabeln som använts inom uppdraget är slutlig i bemärkelsen att den överensstämmer med den variabel som tidigare föreslagits.

Det är SCB:s bedömning att variabeln givet dess konstruktion säger relativt litet om individen men mycket om gruppen, personer med beviljade insatser relaterade till funktionsnedsättning. Det får ses som goda egenskaper hos en registervariabel som bygger på känsliga personuppgifter.

Då variabeln kan åldergrupperas utifrån behov och analysområde är den väl lämpad som bakgrundsvariabel. Olika aktörer har olika behov av statistik om personer med funktionsnedsättning.

SCB bedömer att PIF kan vara möjlig att använda som bakgrundsvariabel, då det går att förutsäga vilka begränsningar variabeln har, nämligen:

- Populationen omfattar inte alla med funktionsnedsättning.
- Populationen omfattar inte alla som beviljats insatser, utan de som beviljats de insatser som ingår i variabeln.
- Vilka insatser som ges skiljer sig åt beroende på personens ålder.

Det kan finnas skäl att vara uppmärksam på att:

- Det finns skillnader i populationen mellan kvinnor och män och mellan inrikes och utrikes födda där orsakerna till viss del är okända.
- Det finns skillnader mellan olika åldersgrupper som hänger samman med att en funktionsnedsättning kan vara medfödd eller förvärfvas senare i livet.
- Det saknas uppgift om utbildning för en högre andel personer med insatser relaterade till funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen.

Referenser

Inspektionen för socialförsäkringen (2021), *Från vårdbidrag till omvårdnadsbidrag – En granskning av de reformerade stöden till personer med funktionsnedsättning*. Rapport 2021:10.

Jämställdhetsmyndigheten (2021). *Psykisk hälsa och andra aspekter av hälsa – Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa*. Rapport 2021:1 [Psykisk ohälsa och andra aspekter av hälsa \(2021:2\) | Jämställdhetsmyndigheten](#)

Medlingsinstitutet (2023). *Inkomstskillnader mellan kvinnor och män*. [Inkomstskillnader mellan kvinnor och män - Medlingsinstitutet](#)

Medlingsinstitutet (2024a). *Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2023*. *Vad säger den officiella lönestatistiken?* [Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2023](#)

Medlingsinstitutet (2024b). *Inkomstskillnader mellan kvinnor och män 2022*. [Inkomstskillnaden mellan kvinnor och män 2022 - Medlingsinstitutet](#)

Mont Daniel (2019). *How Can Administrative Data Be Used For Collecting Data On Disability?*. [How Can Administrative Data Be Used For Collecting Data On Disability? - The Washington Group on Disability Statistics](#)

Nyberg, Anita (2005) *Har den ekonomiska jämställdheten ökat sedan början av 1990-talet?* i SOU 2005:66

SCB (2019). *Ekonomiska villkor för personer med bakgrund utanför Europa - Beskrivning och analys av inkomster och ekonomisk standard år 2019*. [Ekonomiska villkor för personer med bakgrund utanför Europa](#)

SCB (2022). *Definition av funktionsnedsättning i Undersökningarna av levnadsförhållanden Delrapportering av regeringsuppdrag*. [Definition av funktionsnedsättning i Undersökningarna av levnadsförhållanden](#)

SCB (2023). *Könsuppdelad statistik – återrapportering från ett regeringsuppdrag*. [Könsuppdelad statistik – återrapportering från ett regeringsuppdrag](#)

SCB (2024a). *Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning – Delrapportering av regeringsuppdrag*. [Ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning - Delrapportering av regeringsuppdrag](#)

SCB (2024b). *Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Slutrapport 2024:4.* [Levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Slutrapport 2024:4](#)

SCB (2024c). *Förslag på ett registerbaserat mått om funktionsnedsättning. Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:2.* [Förslag på registerbaserat mått om funktionsnedsättning](#)

SCB (2024d). *Olika sätt att mäta funktionsnedsättning Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:3.* [Olika sätt att mäta funktionsnedsättning. Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:3](#)

SCB (2024e). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 2024 – Telefonformulär och webbenkät, svarandeår 1.* [Undersökningarna av levnadsförhållanden \(ULF\) 2024](#)

SCB (2024f). *Indikatorernas framställning och kvalitet Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet.* [Indikatorernas framställning och kvalitet - Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet](#)

SCB (2024g). *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2023.* [Publikation - Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2023](#)

SCB (2024h). *Indikatorernas framställning och kvalitet Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet* [Indikatorernas framställning och kvalitet - Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet](#)

Skolverket (2023). *Elever i anpassade grundskolan. Läsåret 2023/2024.* [Elever i anpassade grundskolan.](#)

SOU (2005:66). *Makt att forma samhället och sitt eget liv – Jämställdhetspolitiken mot nya mål.*

SOU (2024:40). *Genomförande av lönetransparensdirektivet. Betänkande av Utredningen om genomförande av lönetransparensdirektivet.*

Economic equality between women and men with disabilities

Statistics Sweden has been commissioned by the government to propose which statistics that could be produced and which analyses that could be conducted concerning economic equality between women and men with disabilities. This report presents the results from the assignment including suggested steps forward.

Important data sources are the *Living conditions survey*, the survey on the *Labour market situation for people with disabilities*, and a registry-based variable named *People with measures related to disability*. The registry-based variable was produced within this assignment in accordance with what was previously suggested by Statistics Sweden in a governmental assignment on living conditions for people with disabilities. This was done to assess the variable's potential contribution to the analysis of economic equality between women and men.

The results indicate that all three data sources bring added value to the analysis of economic equality between women and men with disabilities. The proposed steps forward include some additions to the statistics available on Statistics Sweden's website and a recurrent in-dept analysis. Some of the suggestions would require legislative changes and extended financing.

